

M+ 127907

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน
ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

พันจ่าเอกวัชรชัย สุทธิโท

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2562

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัย : พันจ่าเอกวัชรชัย สุธาทิ

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรรณคำ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมฆไธสง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์)

ชื่อเรื่อง	: บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
ผู้วิจัย	: พันจ่าเอกวัชรชัย สุทโท
ปริญญา	: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา	: รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
ปีการศึกษา	: 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน โดยการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบเพศ ใช้สถิติ t - test และการเปรียบเทียบอายุ และระดับการศึกษาใช้สถิติ One - Way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามเพศ มีบทบาทไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา มีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้แก่ ควรมีบทบาทในด้านการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ควรมีบทบาทในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน ควรมีบทบาทในด้านอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีสำคัญ ควรมีบทบาทในด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

คำสำคัญ : บทบาทหน้าที่, กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน, ความคิดเห็น

Title : The Role of Sub - District Chief and Village Headman According to Public Opinion
in Area of Thaicharoen District Yasothon Province

Author : Chief Petty Officer First Class Watcharachai Sutto

Degree : Master of Public Administration (Public Administration)
Rajabhat Maha SaraKham University

Advisor : Associate Professor Dr. Yupaporn Yupas
Associate Professor Dr. Pakdee Phosing

Year : 2019

ABSTRACT

The objectives of this research were to study level of the role of Sub - District chief and Village headman according to public opinion in area of Thaicharoen District Yasothon Province. To compare of expected condition of Subdistrict chief and Village headman and other suggesting. The study was conducted using 394 people, Sampling technique with Taro Yamane method. The research instruments was a rating - scale questionnaire. The statistics used percentage, mean, frequency, standard deviation (S.D.) and Compared personal factor of gender using statistic t - test and compared factors of age and educational level using statistic F - test (One - Way ANOVA)

The results of research were as follow : (1) The overall of the role of Sub - District chief and Village headman at a high level. (2) To compare of expected condition of Sub - District chief and Village headman classify by gender was not difference but age and educational level were difference and significantly at .05 level. (3) The study also suggested : should be have a role of conflict management in community .Should be play a role in preventing and solving drug problems in community, play a role in conservation of local wisdom and important traditions. Should be have a role in development and promote career.

Keywords : The Role of Sub - District, Chief and Village Headman, Opinion

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร
ยุภาสอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมฆไชสง ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์
โกศลกิตติอัมพร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ กรรมการ
สอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้วิจัย
ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่ให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวก
สะดวกแก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณผู้นำท้องถิ่นทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ - แม่ ญาติพี่น้องทุกคน ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา ประโยชน์
จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบใจแต่ บิดา - มารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประศาสน์
การศึกษาแก่ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

พันจ่าเอกวัชรชัย สุทโท

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	13
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	17
2.4 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	32
2.5 บริบทพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	49
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	56
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	57
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	59
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	61
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	62

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	63
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	63
4.2 ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
5.1 สรุปผล	87
5.2 อภิปรายผล	89
5.3 ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	101
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	102
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	111
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	114
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	117
การเผยแพร่ผลงานวิจัย	121
ประวัติการวิจัย	122

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	50
3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
4.1	จำนวน และร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายด้าน	66
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายด้าน ด้านการปกครองท้องที่	67
4.4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	68
4.5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์	69
4.6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการอำนวยความสะดวก	70
4.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการบริการ	71
4.8	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มี เพศ ต่างกัน	72
4.9	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทธาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามอายุ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน	73

ตารางที่	หน้า
4.10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการปกครองท้องที่	74
4.11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	75
4.12 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์	76
4.13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	77
4.14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน	78
4.15 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านการปกครองท้องที่	79
4.16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	80
4.17 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์	81
4.18 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	82

ตารางที่	หน้า
4.19 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านบริการประชาชน	83
4.20 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านความ เป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21	84
4.21 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	85
ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	112
ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	115

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	56

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตลักษณะสังคมของไทยจะอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองควบคุมดูแลชีวิตความเป็นอยู่และป้องกันโจรผู้ร้ายอย่างใกล้ชิดในปัจจุบัน แม้สภาพสังคมจะเจริญขึ้น ผู้นำที่จะช่วยประสานกับภาครัฐแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเมื่อเกิดภัยพิบัติในชุมชนขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่ง “กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” มีมาตั้งแต่สมัยโบราณอยู่คู่กับการปกครองของไทย เพียงแต่การเรียกชื่อแตกต่างกัน คือ ยุคสุโขทัยยุคกรุงศรีอยุธยาจนถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น และยุคปัจจุบัน คือ กรุงเทพมหานคร ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการทดลองเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกที่แขวงบางปะอิน เมืองกรุงเก่าหรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2435 ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นวันที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยทรงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทดลองจัดระเบียบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านและเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิบัติภารกิจ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ประชาชน ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยจึงกำหนด ให้วันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปี เป็น “วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” ลักษณะการปกครองเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดขึ้น เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้ ซึ่งมีการแบ่งการบริหารราชการของอำเภอออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้ดูแลการปกครองส่วนภูมิภาคทั้งหมด โดยมีการปกครองเป็นฝ่ายกำกับดูแลการปกครองส่วนภูมิภาคตั้งแต่ระดับอำเภอลงไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558) กล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สวมบทบาทสองด้านพร้อมกัน คือ กิ่งข้าราชการประจำและกิ่งข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่นและเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้าน ประสานประชาชนในพื้นที่ นำแนวนโยบายของรัฐกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มาปฏิบัติในพื้นที่ และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ

รวมทั้งประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน หรือภาคธุรกิจเอกชนร่วมกัน พัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความอยู่ดีกินดี และชุมชนมีความสุข (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2552, น. 11 - 15)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2552 กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับราษฎร ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่าง ราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและ แก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม และ จัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับ เรื่องร้องทุกข์ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ เพื่อให้คงมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในทุกตำบล หมู่บ้านต่อไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558, น. 6)

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกระแสโลกกา - ภิวัตน์ คือ การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดง ให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยงานธุรกิจ และรัฐบาล ทั่วทั้งโลก ทำให้รูปแบบการบริหาร ราชการแผ่นดินปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการปกครองท้องที่ระดับตำบลหมู่บ้าน ยังไม่มีการปรับปรุง ให้เหมาะสมเท่าที่ควร ทำให้การปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าใด นัก ประกอบกับอำนาจหน้าที่ซึ่งมีความซ้ำซ้อนกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 อีกครั้งเป็นครั้งที่ 12 อย่างไรก็ตามในสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปชีวิตของคนในระดับหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลง ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการเพิ่มจำนวนประชากรของไทยและค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตก ถือเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมากทำให้มีการแก่งแย่งแข่งขันกัน ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาการแบ่งพรรคแบ่งพวก และการทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา การปกครองในระดับหมู่บ้านมิใช่น้อย ซึ่งผู้ที่จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในตำบลและหมู่บ้าน ได้ดี ที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะการบริหารงานในระดับนี้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านโดยตรง

ถ้าหากมีความสามารถ หรือมีศักยภาพสูงแล้วก็จะทำให้ นโยบายของรัฐบาลสามารถตอบสนอง ความต้องการอันแท้จริงของราษฎรได้ แต่ในทางกลับกัน ถ้าหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีศักยภาพไม่เพียงพอ จะมีผลทำให้ นโยบายของรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของราษฎรในระดับ หมู่บ้านได้ อันจะส่งผลต่อความเจริญของประเทศทุกด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม (กรมการปกครอง, 2552, น. 19)

อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 ตำบล 48 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลไทยเจริญ ตำบลน้ำคำ ตำบลส้มผ่อ ตำบลคำเคย ตำบลคำไผ่ มีประชากรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจำนวน 23,609 คน จากการสัมภาษณ์ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านความขัดแย้ง ปัญหาการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การรับข้อมูลข่าวสารจากนโยบายที่สำคัญจากทางราชการที่เพียงพอ ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังต้องการบุคคลที่สามารถเป็นที่พึ่งได้ในเวลาต้องการคำปรึกษาพร้อมเป็น คนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอในการปฏิบัติราชการต่าง ๆ ในท้องที่โดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพความเป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในศตวรรษที่ 21 อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาตนเองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการปรับเปลี่ยนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3.2 เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 พื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้พื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2.1 ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 23,609 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ, 2562)

1.4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 394 คน จากสูตรของ (Yamane, 1973, p. 727)

1.4.3 ด้านตัวแปร

1.4.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ระดับการศึกษา

1.4.3.2 ตัวแปรตาม คือ บทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับปัจจุบัน ประกอบด้วย

- 1) ด้านการปกครองท้องที่
- 2) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย
- 3) ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์
- 4) ด้านการอำนวยความสะดวก
- 5) ด้านบริการประชาชน
- 6) ด้านความเป็นผู้นำ

1.4.4 ระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน - มิถุนายน 2562

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“กำนันผู้ใหญ่บ้าน” หมายถึง ตำแหน่งผู้ปกครองท้องที่ในเขตตำบล หรือหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ได้รับการเลือกจากประชาชนให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน

“บทบาท” หมายถึง การกระทำ หรือการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่

1. บทบาทด้านการปกครอง หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการปกครองท้องที่เพื่อให้ราษฎรมีความสุข ได้แก่ การปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้านและเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน การสร้างความสามัคคีและความสามัคคีในหมู่บ้านการกระทำตนเป็นตัวอย่างของราษฎรในหมู่บ้าน การรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุข และความจำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน และการอบรม หรือชี้แจงราษฎรให้มีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

2. บทบาทด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่งานด้านความมั่นคงในหมู่บ้านเพื่อให้ราษฎรมีความปลอดภัยในตนเองและทรัพย์สิน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาและการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ ด้านอยู่เวรยามรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน ด้านสืบสวนหาข่าวพฤติกรรมอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติดการดำเนินการให้ผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ ด้านการกวาดขัน ป้องกัน ป้องปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน บ่อนการพนันทุกชนิดประเภท

3. บทบาทด้านการดูแลสิ่งสาธารณะประโยชน์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านตามอำนาจหน้าที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการดูแลรักษาที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้านการแก้ไขปัญหากรณีมีการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้านการดูแลรักษาแหล่งน้ำ เช่น หนองน้ำ

จำลองสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้านการดูแลรักษาทรัพย์สิน เช่น โตะ เดี้น แก้ว อาคารสถานที่ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน ด้านการร่วมกับหน่วยงานราชการในการหาแนวทางในการป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์

4. บทบาทด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นธรรม และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้านเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชนหมู่บ้าน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของราษฎร โดยเห็นเป็นเรื่องสำคัญ เร่งด่วน ด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ หรือข้อพิพาท โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริง อย่างเป็นธรรม ด้านการอาศัยการเชิญคู่กรณีที่มีข้อพิพาทเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท กรณีเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง หรือเกิดข้อพิพาท ด้านการรับฟังให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน ด้านการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน

5. บทบาทด้านบริการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการราษฎรในหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ราษฎร ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการอำนวยความสะดวก กรณีเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ได้แก่ การแจ้งเกิด แจ้งตาย แจ้งย้ายที่อยู่ แจ้งย้ายปลายทาง ปลุกสร้างใหม่ หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ด้านการอำนวยความสะดวกกรณีมีหน้าที่ในฐานะพยานการจดทะเบียน หรือการรับรองต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ ด้านการอำนวยความสะดวกแก่ราษฎร กรณีต้องเข้าไปติดต่อราชการ ณ สถานที่ราชการ ด้านการอำนวยความสะดวกในการติดตามปัญหา และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน ด้านการอำนวยความสะดวกในการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ต้องแจ้งแก่ราษฎร

6. บทบาทด้านการเป็นผู้นำ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาล

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 สามารถนำไปเป็นข้อมูลให้ผู้บังคับบัญชาในการพัฒนาบทบาทหน้าที่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อสามารถบำบัดทุกข์บำรุงสุขและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

1.6.2 ประชาชนสามารถนำไปพัฒนาตนเอง เพื่อขออาสาเป็นตัวแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ดีได้

1.6.3 ได้ทราบถึงข้อบกพร่อง และสามารถพัฒนาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ตรงจุด

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ซึ่งผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
3. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
4. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
5. บริบทพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

2.1.1 ความหมายของความคาดหวัง

ความคาดหวังมีผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และให้ความหมายไว้หลายคน เช่น

สิริวรรณ อัสกุล (2528, น. 1) อธิบายว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังของมนุษย์ เป็นการคิดล่วงหน้าไว้ก่อน ซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามที่คิดไว้แต่มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล

ชิษณุกร พรภาณุวิชญ์ (2540, น. 6) อธิบายว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น การรับรู้ การตีความ หรือการคาดการณ์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นของบุคคลอื่น ที่คาดหวังในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยคาดหวัง หรือต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ หรือคาดหวังเอาไว้

สุรีย์ กาญจนวงศ์ (2541, น. 138) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง โอกาส หรือความเป็นไปได้ (ที่ถูกรับรู้) อย่างคลุมเครือว่า การเสริมแรงที่แน่นอนอย่างหนึ่งจะเกิดขึ้น เนื่องจากการกระทำเฉพาะอย่าง ความคาดหวังตามแนวคิดของรอยเตอร์เป็นสิ่งที่คลุมเครือที่อาจจะสอดคล้อง โอกาสที่จะเกิดขึ้นจริง หรืออาจไม่สอดคล้องก็ได้ ความคาดหวังเกิดขึ้นบนพื้นฐานของประสบการณ์เดิม ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

สำราญ เหลืองวิลาวัลย์ (2545, น. 37) ความคาดหวัง หมายถึง การคาดคะเน หรือมุ่งหวังของบุคคลที่มีต่อคนอื่นในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนปรารถนา โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์การกระทำ และอนาคต เพราะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในปัจจุบันย่อมคาดหวังผลในอนาคต

ฉลวย พวงพลับ (2548, น. 8) เป็นความต้องการ ความรู้สึก หรือความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าควรจะมี ควรจะเป็น หรือควรจะเป็นในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

Finn (1921, pp. 15 - 16) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง การประเมินว่าบุคคล หรือตนเองด้านจิตสำนึกและใช้ความคาดหวังนั้นมาเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมที่จะมีต่อบุคคลที่ตนคาดหวัง หรือตนเองในลักษณะที่ตนคิดว่าถูกต้อง

Webster (1976, p. 172, อ้างถึงใน สุขเกษม ธรรมประกอบ, 2536) ให้ความหมายของความคาดหวัง คือ “สิ่งที่คิดเอาไว้ล่วงหน้า เหตุผลที่คาดเอาไว้ในบางเรื่อง” ส่วนพจนานุกรมของออกซ์ฟอร์ด ได้ให้ความหมายของความคาดหวังไว้ว่า “การคอยสิ่งที่คาดหวังจะมีขึ้นสิ่งทีนอกเหนือขึ้นไป สิ่งทีคาดคิดไว้ สิ่งทีคาดว่าจะเกิดขึ้น”

Clay (1988, p. 252) กล่าวถึง ความคาดหวังต่อการกระทำ หรือสถานการณ์ว่าเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอนาคตที่ดี หรือเป็นความมุ่งหวังที่ดึงมาเป็นระดับ หรือความน่าจะเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มุ่งหวัง ไว้

Collins (1995, p. 580) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังว่า ความคาดหวังเป็นสิ่งที่ได้คาดหวังเอาไว้เป็นความเชื่อว่าสิ่งใดน่าจะมีเกิดขึ้นและเป็นไปตามความต้องการที่ได้คาดหวังเอาไว้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความนึกคิดอันเกิดจากประสบการณ์ หรือสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งต้องการกำหนด หรือต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อตอบสนองในสิ่งที่มุ่งหวังในลักษณะที่ถูกต้อง หรือควรจะเป็น และอาจจะเกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้นจริง ก็ได้ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1960 - 1989 แนวความคิดทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) แพร่หลายเป็นอย่างมากในงานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทฤษฎีนี้เป็นศูนย์รวมงานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจใน 7 องค์การ มีการนำไปเผยแพร่ในวงกว้างและต่อเนื่อง ในขณะที่แบบจำลองทฤษฎีความคาดหวังที่มีประวัติมาอย่างยาวนานในสาขาจิตวิทยา ซึ่งถูกคิดขึ้นโดย Tolman's ในปี 1932 นั้น ได้มาแพร่หลาย จนเป็นที่รู้จัก โดย Vroom (1970, อ้างถึงใน ยอดขวัญ เรืองรัตน์, 2547, น. 6) ซึ่งทฤษฎีความคาดหวังของเขานั้น ได้รับอิทธิพลจากความคิดจากนักจิตวิทยาหลายคน เช่น Lewin and Tolman ซึ่งเขาได้นำมาปรับปรุงจนทำให้ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ให้มีความสมบูรณ์ โดยมีสมมติฐาน 3 ข้อ คือ

1. บุคคลจะตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ เพื่อจะให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับพวกเขา

2. พฤติกรรมของบุคคลถูกกำหนดขึ้นจากแรงผลักดันภายในตัวเองและแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม

3. มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการความปรารถนาและเป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งทฤษฎีความคาดหวังในบางครั้งมีผู้เรียกย่อ ๆ ว่าเป็นทฤษฎี V.I.E. ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ

3.1 V มาจากคำว่า Valence หมายถึง ความพึงพอใจในรางวัล หรือผลลัพธ์ ซึ่งอาจได้แก่ การเพิ่มเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่งการยอมรับจากเพื่อน หัวหน้า เป็นต้น

3.2 I มาจากคำว่า Instrumentality หมายถึง สื่อ เครื่องมืออุปกรณ์ วิธีทางจะนำไปสู่ความพึงพอใจ

3.3 E มาจากคำว่า Expectancy หมายถึง ความคาดหวัง หรือความต้องการภายในตัวบุคคลนั้น ๆ เพราะบุคคลมีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง ทุกชีวิตพยายามดิ้นรนแสวงหาอย่างน้อยที่สุด คือ บัณฑิตได้อาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะเน้นระดับความต้องการให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดความพยายามกระทำด้วยวิธีการ เครื่องมือ หรือช่องทางใด ๆ เพื่อให้บรรลุถึงความคาดหวังและความพึงพอใจที่ได้ตั้งไว้

สันติชัย คาสมาน (2534) กล่าวถึง ทฤษฎีความคาดหวังว่าเป็นทฤษฎีที่ช่วยในการตัดสินใจของบุคคลแต่ละคนว่าจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่คาดหวังไว้ โดยมีข้อพิจารณาเกี่ยวข้องกับความต้องการ 2 ประการ คือ

1. พิจารณาว่าเป้าหมายที่จะไปสู่สิ่งที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด (Valence)

2. พิจารณาว่าสิ่งที่กระทำสามารถคาดหวังให้ไปถึงจุดหมายได้เพียงใด (Expectancy)

ความคาดหวังของบุคคลเป็นการตั้งขึ้น เพื่อการตอบสนองต่อความต้องการ ดังนั้น ความต้องการเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันจนแทบจะแยกไม่ออก เพราะเมื่อมนุษย์เกิดความต้องการแล้วความคาดหวังก็จะตามมา อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดความต้องการแล้วบุคคลก็มักจะคาดหวังสูงขึ้นไป อีกตามลำดับ (เพชรี ฮาลาภ, 2538) ดังนั้น ความคาดหวังของบุคคลเกิดจากลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยใช้มาตรฐานของตนเป็นเครื่องวัด ซึ่งระดับของความคาดหวังจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล

Vroom (1970, pp. 91 - 103) กล่าวว่า การที่มนุษย์จะเลือก หรือตัดสินใจกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น มีสาเหตุ หรือแรงจูงใจ โดยอาศัยเหตุผล และหลาย ๆ ปัจจัยประกอบกัน มิได้เกิดจากปัจจัยหนึ่ง โดยบุคคลนั้น จะต้องมีความคาดหวัง ดังต่อไปนี้

1. ผลตอบแทนที่ได้รับ
2. ความพอใจไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ
3. ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น
4. โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง

เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความโน้มเอียงเข้าหาความสุขและพยายามหลีกเลี่ยงความทุกข์ทั้งมวลเท่าที่จะกระทำได้ และเพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญาใช้ความคิด หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดเป็นข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

1. พฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้นจากแรงผลักดันทั้งภายในและภายนอก
2. มนุษย์แต่ละคนนั้นมีความต้องการความปรารถนา และเป้าหมายต่างกัน
3. การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์เกิดเนื่องจากการประเมินคุณค่าของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น

ภายหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ นอกจากนี้ความคาดหวังของบุคคล ประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ คือ

3.1 ความคาดหวังในความพยายามต่อการกระทำ หรือการปฏิบัติการเป็นการประมาณการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่า มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดต่อการแสดงพฤติกรรม หรือการลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาระหว่างความสามารถของตนเองกับความพร้อมแต่ละด้านในสถานการณ์ต่าง ๆ

3.2 ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์ หรือผลการปฏิบัติงานเป็นการคาดการณ์หรือประมาณการไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรม หรือลงมือทำงานว่าถ้ากระทำแล้วจะได้รับผลลัพธ์อย่างไร

3.3 ความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์ หรือรางวัลเป็นการคาดการณ์ หรือประมาณการในการให้คุณค่าของผลลัพธ์ หรือรางวัลจากการกระทำขึ้นนั้น ๆ ซึ่งบุคคลจะมีความคาดการณ์หรือประมาณการในการให้คุณค่าของผลลัพธ์แตกต่างออกไปแต่ละบุคคลและหากสิ่งใดที่มีการให้คุณค่าสูงก็จะเป็นการจูงใจให้บุคคลเกิดการตัดสินใจเลือก

Zeithmal, Parasuraman and Berry (1990) ได้ระบุถึง ปัจจัยหลักที่มีผลต่อความคาดหวังของผู้บริการ แบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่

1. การได้รับการบอกเล่า คำแนะนำจากบุคคลอื่น
2. ความต้องการของแต่ละบุคคล
3. ประสบการณ์ในอดีต
4. ข่าวสารจากสื่อ และจากผู้ให้บริการ
5. ราคา

2.1.2 ลักษณะความคาดหวัง

ความคาดหวัง เป็นตัวบ่งชี้แห่งความสำเร็จ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจของแต่ละคนในการเลือกการกระทำไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล และ สภาพแวดล้อมซึ่งเป็้องค์ประกอบที่มีความสำคัญที่จะทำให้ความคาดหวังนั้นเป็นจริงขึ้นมาได้

Vroom (1964, p. 103) ได้มีมติฐานความเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการตัดสินใจ เลือกระหว่างทางเลือกต่าง ๆ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นมีระบบมีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางจิตใจ ได้แก่ การรับรู้ ความเชื่อ เจคติ โดยเกิดจากแรงจูงใจ

2.1.3 การกำหนดความคาดหวัง

นวลจันทร์ เพิ่มพูนรัตนกุล (2540, น. 11) กล่าวถึง การกำหนดความคาดหวังตามความคิดของเดอเช็คโค ว่าการกำหนดความคาดหวังของบุคคล นอกจากขึ้นอยู่กับระดับความยากง่ายของงานแล้ว ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาในครั้งนั้น ๆ ด้วยดังที่ เดอเช็คโค ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลเคยประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ๆ มาก่อน ก็จะกำหนดความคาดหวังในการทำงานในคราวต่อไปสูงขึ้น และใกล้เคียงกับความสามารถจริงมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามระดับความคาดหวังต่ำลงมา เพื่อป้องกันมิให้ตนเกิดความรู้สึกล้มเหลว จากการที่วางระดับความคาดหวังไว้สูงกว่าความสามารถจริง

สมลักษณ์ เพชรช่วย (2540, น 12) ความคาดหวังไว้ว่า การที่บุคคลจะกำหนดความคาดหวังของคนนั้นจะต้องประเมินความเป็นไปได้ด้วย ทั้งนี้เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึกนึกคิด และคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งนั้น ๆ อาจจะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรม ก็ได้ความรู้สึกนึกคิด หรือคาดการณ์นั้น ๆ จะมีลักษณะเป็นการประเมินค่าโดยมาตรฐานของตนเอง เป็นเครื่องวัดการคาดการณ์ของแต่ละบุคคล แม้จะเป็นการให้ต่อสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรม ชนิดเดียวกัน ก็อาจจะแตกต่างออกไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจ และการเห็นคุณค่าความสำเร็จของสิ่งนั้น ๆ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานมากน้อยแค่ไหน จึงขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 อย่าง คือ ระดับความเข้มข้นของความต้องการรางวัลนั้น และความคาดหวังของบุคคลนั่นเอง ที่จะมองว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการได้รับการตอบสนองความต้องการในสิ่งนั้น ถ้าเห็นว่ารางวัลที่จะได้จาก ความพยายามนั้นมีคุณค่ากับตนมากและเป็นไปได้สูง บุคคลก็จะทุ่มเทความสามารถให้มากขึ้นแต่ถ้าคิดว่าความเป็นไปได้มีน้อย หรือรางวัลที่ได้น้อยก็จะไม่พยายาม เพราะคิดว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า

2.1.4 ปัจจัยที่กำหนดความคาดหวัง

พัชรีย์ มหาลาภ (2538, น. 14) ปัจจัยที่กำหนดความคาดหวังมี 3 ประการ ได้แก่

1. ขึ้นอยู่กับลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลและสภาพแวดล้อม ความคาดหวังและการแสดงออกจึงแตกต่างกัน เพราะความคิดความต้องการของแต่ละ บุคคลนั้นแตกต่างกัน
2. ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของงาน และประสบการณ์ที่ผ่านมาในครั้งนั้น ๆ กล่าวได้ว่า ถ้าบุคคลเคยประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นมาก่อน ก็จะทำให้มีการกำหนดระดับความคาดหวังในการทำงานในคราวต่อไปสูงขึ้น และใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากขึ้นแต่ในทางตรงกันข้าม จะกำหนดความคาดหวังลงมา ก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดความรู้สึกล้มเหลวจากระดับความคาดหวังที่ตั้งไว้สูงกว่าความสามารถจริง
3. ขึ้นอยู่กับการประเมินความเป็นไปได้ เพราะความคาดหวังเป็นความรู้สึกนึกคิดและการคาดการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งนั้น ๆ อาจเป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ จะเป็นการประเมินค่า โดยมีมาตรฐานของตนเองเป็นเครื่องวัดของแต่ละบุคคล ซึ่งการประเมินค่าของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งชนิดเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันได้ด้วยขึ้นอยู่กับภูมิหลัง ประสบการณ์ ความสนใจการให้คุณค่าแก่สิ่งนั้น ๆ ของแต่ละบุคคล จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของมนุษย์คาดหวังเกิดจากสภาพแวดล้อมที่บุคคลได้รับกับความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปตามความรู้ ประสบการณ์ และความต้องการแล้วบุคคลจะตัดสินใจ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.2.1 ความหมายของบทบาท

พัทธา สายหู (2516, อ้างถึงใน ณรงค์ เล็งประชา, 2541, น. 136) ได้ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ บทบาทของการกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำทราบใดที่ยังคงอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้น ๆ ว่ามีบทบาทที่จะต้องแสดง อย่างไร

อุทัย หิรัญโต (2519, น. 120) ให้ความหมายบทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคนที่คนอื่นคาดคิด หรือหวังว่าเขาจะกระทำอยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง การที่ประชาชนคาดหมาย หรือหวังให้เขากระทำอย่างนั้น ก็คือ เอกลักษณ์และหน้าที่ทางสังคมของเขาเป็นมูลฐาน

ดิน ประชัญพฤษ (2538, น. 347) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ไว้ดังนี้ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ

สุนทร กุญชร (2545, น. 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคมทางหน้าที่การงานตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546, น. 602) ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทดังนี้ บทบาท หมายถึง การทำทำตามบท การรำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดามารดาในการเลี้ยงดู บุตรธิดา บทบาทของครู ในการสอนหนังสือ เป็นต้น

ทวี เขจรกุล (2547, น. 25 - 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรม หรือ หน้าที่ที่บุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ แสดงออกมาตามปทัสถานของสังคมที่กำหนด และคาดหวังให้บุคคลกระทำ ซึ่งบุคคลได้แสดงออกตามสภาพของตนเอง

Linton (1936, อ้างถึงใน สุรางค์ จันทน์แอม, 2529, น. 24) ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ตำแหน่งในแต่ละตำแหน่งจะได้กำหนดบทบาทไว้อย่างไรบ้าง ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่ง ก็จะต้องมีบทบาทควบคู่กันไปเสมอ คือ เมื่อบุคคลมีตำแหน่งย่อมจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ตามมาเอง บางคนก็ปฏิบัติหน้าที่ได้ สมบทบาท บางคนก็ทำไม่ได้เต็มที่เพราะเกิดขัดแย้งกันในบทบาทผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้ที่สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น

Allport (2009, อ้างถึงใน สุภา สกลเงิน, 2545, น. 15 - 16) ได้ให้แนวคิดอันเกี่ยวกับของบทบาท ดังนี้ การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่า ควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acception) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตาม เพราะหากบทบาทที่ได้รับนั้น ทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกิดความขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทของเจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (Actual Role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้นอยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า บทบาท เป็นสิ่งที่กำหนดให้บุคคล หรือองค์การเป็นหรืออยู่ในตำแหน่งที่ควรจะเป็นอันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่ที่กำหนด หรือคาดหวัง

2.2.2 ประเภทของบทบาท

จากการศึกษาประเภทของบทบาท มีผู้จำแนกประเภทของบทบาทไว้อย่างหลากหลาย อาทิเช่น พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542, น. 65 - 66) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาทเป็นรูปธรรม เห็นได้จากการกระทำที่แสดงออกมา บทบาทมี 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้น ๆ ควรกระทำแต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็เป็นที่

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยการแสดงบทบาทแตกต่างกันไป โดยสรุปบทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงตามตำแหน่ง หรือสถานะทางสังคมที่บุคคลนั้น ๆ ดำรงตำแหน่งอยู่ และสรุปประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 บทบาทที่ตนเอง หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้นคาดหวังว่าตนเองควรมีบทบาทอย่างไร คาดหวังว่าตนเองควรจะปฏิบัติอย่างไรในตำแหน่งนั้น ๆ เรียกว่า บทบาทที่คาดหวัง

3.2 บทบาทคาดหวังจากผู้อื่น หรือจากสังคมต้องการให้บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ แสดงพฤติกรรม หรือปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ทางสังคมครอบครองอยู่ เรียกว่า บทบาทที่สังคมกำหนด

3.3 บทบาทที่เป็นจริง หรือพฤติกรรมที่บุคคลนั้น หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งได้กระทำจริง เรียกว่า บทบาทที่เป็นจริง

Broom and Selznick (1973, p. 36, อ้างถึงใน จารุพร เฟื่องสกุล, 2545, น. 13) ได้จำแนกบทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ ระบุเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

2. บทบาทที่เป็นจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จากความเชื่อความหวังการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดันขีดจำกัด และโอกาสในแต่ละสังคมในระบอบเวลานั้น ๆ ด้วย

3. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่ง เชื่อ หรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับแต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นกับความแตกต่างขององค์การความคิดนึก ประสบการณ์ และการรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของบทบาท สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทที่คาดหวัง หรือบทบาทในอุดมคติ คือ บทบาทที่ต้องการกำหนดให้บุคคลหรือองค์การ เป็นหรืออยู่ในตำแหน่งที่ควรจะเป็น อันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่ ซึ่งอาจแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกัน

2. บทบาทในมุมมองของบุคคลอื่น เป็นบทบาทที่เกิดจากการที่บุคคลภายนอกมองถึงบทบาทของบุคคล หรือองค์การ ที่อยู่ในบทบาท หรือตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

3. บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง คือ บทบาทที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย หรือวัฒนธรรม ประเพณี ในขณะนั้นซึ่งเป็นปัจจุบัน อาจแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกันในบริบทพื้นที่

2.2.3 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ทฤษฎีบทบาทของ Nadel (1988, อ้างถึงใน พิทยา เพชรรัศมี, 2541, น. 14) กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่ง หรือมีอารมณ์ขัน

2. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้ เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย

3. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น

ถ้ากำหนดให้ P คือ บทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น จึงเขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า

$$P = a + b + c + \dots + n$$

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาท ต้องประกอบด้วย ส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วน อย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

ทฤษฎีบทบาทของ (Homann's Role Theory) (พิทยา เพชรรัชย์, 2539, น. 15) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือ เพราะเป็นครู พอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตร เพราะเป็นพ่อ แม่ เป็นต้น

ทฤษฎีบทบาทของ Linton (1936, อ้างถึงใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545, น. 115) กล่าวว่าไว้ว่า ตำแหน่ง หรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาทลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย

จากความหมายแนวคิด ประเภทและทฤษฎี บทบาท หากพิจารณาถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มี ณ ปัจจุบัน มีประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณา 2 ประการ คือ ประการแรก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเพียงใด และประการที่สอง บทบาทดังกล่าวที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายกับบทบาทที่ประชาชนคาดหวังสอดคล้องและเป็นบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ปฏิบัติอยู่ในขณะนี้หรือไม่อย่างไร ซึ่งในประเด็นปัญหา ผู้วิจัยจะได้ทำการแสวงหาคำตอบจากปรากฏการณ์จริงและนำเสนอ ต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ระยะแรก ของการศึกษาภาวะผู้นำเริ่มในปี ค.ศ. 1930 - 1940 แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Greatman Theory of Leadership) ของกรีกและ โรมัน โบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือโดยกำเนิด (Born Leader) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูง จะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้นำและต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้วยผู้นำในยุคนี้ ได้แก่ พระเจ้าโนโปเลียน ฮิตเลอร์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น

ภาวะผู้นำ นับเป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวางในทุกองค์การ โดยทั่วไปมนุษย์ มักมีความเชื่อและคาดหวังว่าบุคคลที่เป็นผู้นำจะต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะทำให้องค์การมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในองค์การและสังเกตเห็นได้ทั่วไปจากพฤติกรรมการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งไม่เฉพาะแต่มนุษย์เท่านั้น แม้กระทั่งในฝูงสัตว์ ก็มีตัวที่ทำหน้าที่ผู้นำ มีตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบทางการบริหารอย่างหนึ่งที่มีความเป็นพลวัต กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวอยู่ในองค์การ บางครั้งภาวะผู้นำช่วยกระตุ้นผู้ตามให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงแต่บางครั้งภาวะผู้นำก็ทำลาย

ความเข้มแข็งขององค์กร ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร (Trewatha and Newport, 1982, p. 383) การที่ภาวะผู้นำเป็นแรงผลักดันที่เป็นพลวัต จึงทำให้ภาวะผู้นำมีสภาพที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความต้องการขององค์กรและมวลสมาชิกสำหรับองค์กรที่เป็นทางการนั้น ส่วนใหญ่แล้วบุคคลผู้แสดงบทบาทผู้นำ คือ ผู้บริหารที่เรียกชื่อตำแหน่งแตกต่างกันไป เช่น ผู้จัดการ ผู้บริหาร นักบริหารหัวหน้า อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ฯลฯ บุคคลเหล่านี้ต่างพยายามที่จะใช้อิทธิพลต่อสมาชิกขององค์กรเพื่อให้กระทำ หรือควั่นการกระทำ หรือแสดงบทบาทตามที่กำหนดในแต่ละสถานการณ์ผู้นำจะใช้อิทธิพลเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกร่วมมือกันทำงานในองค์กรทั่วไปผู้นำที่ไม่เป็นทางการมักคำนึงถึงความพึงพอใจของสมาชิกเป็นอันดับแรก ส่วนผู้นำที่เป็นทางการนอกจากจะคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ตามแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความแตกต่างของผู้นำทั้งสองประเภทนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งงาน แต่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของบทบาทของแต่ละคน ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่าใครจะทำงานในตำแหน่งหรือหน้าที่ใดก็สามารถแสดงภาวะผู้นำได้หากบุคคลนั้นแสดงบทบาทการนำและมีผู้ทำตามการนำของเขา ในทุกองค์กร ภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถในการประยุกต์ทักษะที่ได้รับมาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ และการสังเกต ภาวะผู้นำไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจตามตำแหน่ง (Authority) ความมีบารมี (Prestige) หรือพลังอำนาจ (Power) อย่างใดอย่างหนึ่งโดยลำพังผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักจะลดสัดส่วนของการใช้อำนาจตามตำแหน่งลงให้เหลือน้อยที่สุด สิ่งที่ผู้นำต้องการคือ ความเห็นพ้องจากผู้ตามมากกว่าการบังคับให้ร่วมมือ จึงมีคำกล่าวทางการบริหารที่ว่า “ผู้บริหารที่เดินนำหน้า คือ ผู้นำแห่งความหวัง ผู้บริหารที่ชอบผลกหลัง คือ ผู้บริหารที่หย่อนสมรรถภาพ” (The Poor Manager Drives : The Good Manager Leads) (Trewatha and Newport, 1982, p. 384)

สมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูล หรือเฉพาะบุคคลและสืบเชื้อสายกันได้บุคลิกและลักษณะของการเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่มีความแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะผู้นำด้วยแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีการศึกษาและรวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยแบ่งตามระยะการพัฒนา ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Leadership Theories)
2. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Leadership Theories)
3. ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)
4. ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

2.3.1 ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Leadership Theories)

ระยะแรก ของการศึกษาภาวะผู้นำเริ่มในปี ค.ศ. 1930 - 1940 แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Greatman Theory of Leadership) ของกรีก และ โรมัน โบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือโดยกำเนิด (Born Leader) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูง จะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้นำและต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้วย ผู้นำในยุคนี้ ได้แก่ พระเจ้าโนโปเลียน ฮิตเลอร์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับ Trait Theories ของ Gardner ได้แก่

1. The tasks of Leadership : กล่าวถึง งานที่ผู้นำจำเป็นต้องมี 9 อย่าง ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม มีบรรทัดฐาน และค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้าง และใช้แรงจูงใจ มีการบริหารจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติการสามารถอธิบายได้ เป็นตัวแทนของกลุ่มแสดงถึงสัญลักษณ์ของกลุ่ม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. Leader - Constituent Interaction เชื่อว่า ผู้นำต้องมีพลังพิเศษเหนือบุคคลอื่น หรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ เพื่อที่สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังของบุคคล และผู้นำต้องมีความเป็นตัวของตัวเองสามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาให้ผู้อื่นมีความแข็งแกร่ง และสามารถยืนอยู่ด้วยตนเองอย่างอิสระทฤษฎีนี้ พบว่า ไม่มีคุณลักษณะที่แน่นอน หรือชี้ชัดของผู้นำ เพราะผู้นำอาจไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ออกมา

2.3.1.1 ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Trait Theories of Leadership) หมายถึง มองเห็นความสำคัญของ คุณสมบัติของผู้นำ (Trait) เช่น ทักษะ (Skill) บุคลิกภาพ (Personality) รูปร่าง หรือลักษณะทางกายภาพ เชื่อว่า บุคคลเป็นผู้นำโดยกำเนิด

2.3.1.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำ Trait Theory of Leadership แบ่งคุณลักษณะ (Trait) เป็น 3 ประเภท คือ

1) ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality Trait) ได้แก่ ลักษณะเด่นในเรื่องการก้าวร้าว หรือความนุ่มนวล จิตใจ ทศนคติ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอิสระ การควบคุม และความสมดุลของอารมณ์ สถิติปัญญา ความเชื่อมั่นในตนเอง

2) ความสามารถ (Abilities) ความมีจริยธรรม สถิติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการพูด การตัดสินใจ

3) ทักษะทางสังคม (Social Skills) ความสามารถในการบริหารงานความสามารถในการรวบรวมสมาชิกในการทำกิจกรรม ทักษะทางสังคม ความมีเกียรติ และการเป็นบุคคลที่กว้างขวางเป็นที่ยอมรับการใช้วิธีการทางการทูต หรือเทคนิคที่ให้คนยอมรับ / คล้อยตาม การมีส่วนร่วม

2.3.1.3 ทฤษฎีลักษณะผู้นำ กล่าวทั่วไป คุณลักษณะผู้นำ (Trait of Leadership) เป็นเครื่องชี้หนึ่งที่จะทำให้ทราบค่าของผู้นำแต่ละคนว่าดีหรือไม่ดีเพียงใดคุณลักษณะผู้นำเป็นคุณลักษณะของผู้นำแต่ละคน ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เกิดมีขึ้นได้ผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ คือ ผู้นำที่หมั่นสำรวจตนเองอยู่เสมอว่าตนมีจุดเด่นจุดด้อยข้อใดคุณลักษณะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่จะผูกใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความศรัทธาในตัวผู้นำ และเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ต่อไป ต่อไปนี้จะสรุปคุณลักษณะ ผู้นำ ของบุคคลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัย รวบรวมมาดังนี้ เสริมศักดิ์ (2538, น. 46) กล่าวว่า คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ได้แก่

- 1) การมีความรับผิดชอบ
- 2) มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ
- 3) มีความแข็งแรง
- 4) มีความเพียรพยายาม
- 5) รู้จักเสียสละ
- 6) มีความคิดริเริ่ม
- 7) มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 8) มีความสามารถที่จะจัดการกับความเครียด
- 9) มีความสามารถที่จะมีอิทธิพล (Influence) ต่อคนอื่น
- 10) มีความสามารถที่จะประสานพลังทั้งหลายเพื่อการทำงานให้สำเร็จ

Marshall (1995, p. 114) กล่าวว่า คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ควรต้องมี 6 ประการ ได้แก่

1. คุณลักษณะทางกายภาพ โดยจะต้องเป็นผู้ที่แข็งแรง ร่างกายสง่างาม
2. ภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ การมีความรู้ และสภาพทางสังคมที่ดี
3. สถิติปัญญา มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจที่ดี และมีทักษะในการสื่อความหมาย

และการพูด

4. บุคลิกภาพต้องเป็นผู้ที่กระตือรือร้น ตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจริยธรรม และความเชื่อมั่นในตนเอง

5. ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน ผู้นำ ควรมีความปรารถนาที่จะทำให้ดีที่สุดในความรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมุ่งทำงาน

6. ลักษณะทางสังคม ผู้นำ จะต้องเป็นผู้ที่ปรารถนาจะร่วมมือกับคนอื่น มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของสมาชิก และคนอื่น ๆ เข้าสังคมได้เก่ง มีความเฉลียวฉลาดในการเข้าสังคม

2.3.1.4 นักทฤษฎีคุณลักษณะเด่นของผู้ผู้นำ (Trait Theory)

Woods (1931) ได้ทำการวิจัย ผู้ปกครองประเทศ จำนวน 386 คน ใน 14 ประเทศ ซึ่งทั้งหมด มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการปกครองประเทศ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ เข้มแข็ง ธรรมดา สามัญและอ่อนแอ สัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ผลปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ผู้นำประเทศที่เข้มแข็งสามารถบริหารประเทศให้ประเทศชาติรุ่งเรือง ผู้นำธรรมดาสามัญก็นำประเทศไปได้กลาง ๆ ส่วนผู้นำที่อ่อนแอก็จะทำให้ประเทศไม่เจริญรุ่งเรือง (ทองหล่อ เดชไทย, 2544, น. 10 - 11)

Bird (1940) ได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำและผู้ตาม จากผลการศึกษา โครงการวิจัย 20 เรื่องสามารถรวบรวมสรุปคุณลักษณะผู้นำทั้งหมดได้ 79 ลักษณะ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่คงที่ คือ จาก 79 ลักษณะ มี 51 ลักษณะที่แตกต่างกันเพียง 1 เท่านั้น และมี 4 ลักษณะร่วม ได้แก่ ความฉลาด (Intelligence) ความคิดสร้างสรรค์ (Initiative) ความร่าเริง (Sense of Humor) และชอบแสดงออก (Extroversion) ซึ่งเบิร์ดเรียกว่า เป็นคุณลักษณะทั่วไปของภาวะผู้นำต่อมาในปี ค.ศ. 1959 Mann ได้ทบทวนผลงานวิจัย 125 เรื่อง เกี่ยวกับผู้นำได้ข้อสรุปว่า ความฉลาด และการปรับตัว มีความสัมพันธ์กับผู้นำอย่างมีนัยสำคัญ ผลงานของเบิร์ดนี้ ถือเป็นผลงานต้นแบบเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (ทองหล่อ เดชไทย, 2544, น. 11)

McClelland (1965 - 1985) ได้ทำการวิจัย เรื่องเกี่ยวกับแรงจูงใจด้านบริหาร ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบที่เหมาะสมขององค์กร ขนาดใหญ่ จะประกอบด้วย ลักษณะที่มุ่งความต้องการความต้องการด้านอำนาจสูง มีความต้องการมุ่งความสำเร็จในระดับปานกลาง และมีความต้องการด้านความรักใคร่ผูกพันในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่ McClelland ระบุกับความเจริญก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของผู้นำนั้นปรากฏว่าได้ผลออกมาไม่ชัดเจนนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทขององค์กรและตำแหน่งบริหาร (สุเทพ พงษ์ศรีวัฒน์, 2548, น. 105 - 107)

Miner (1965) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจด้านบทบาทการบริหาร ซึ่งอธิบายถึงประเภทของคุณลักษณะด้านการจูงใจที่จำเป็นต่อความสำเร็จ ในตำแหน่งบริหารสำคัญขององค์กร ที่มีสายงานบังคับบัญชาแบบราชการขนาดใหญ่ โดยทำการวัดแรงจูงใจในการบริหาร ผลปรากฏว่า ในองค์กรขนาดใหญ่ จะมีแรงจูงใจในการบริหารมีผลเชิงบวกต่อการคาดหมายความเติบโตก้าวหน้า ในตำแหน่งบริหาร แต่ในองค์กรขนาดเล็กพบว่าแรงจูงใจไม่เป็นประโยชน์ต่อความคาดหมายด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้น (สุเทพ พงษ์ศรีวัฒน์, 2548, น. 109)

Ghiselli (1971) ได้ทำการวิจัย เรื่องคุณลักษณะทางบุคลิกภาพและการจูงใจ ที่มีประสิทธิผล โดยพัฒนาเครื่องมืออย่างหนึ่งขึ้นมา เพื่อวัดคุณลักษณะของผู้นำ 13 ด้าน พบว่า คุณลักษณะ 6 ด้าน ต่อไปนี้ ที่มีนัยสำคัญสูงสุด

1. ความสามารถในการบังคับบัญชา
2. ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ
3. สติปัญญา
4. ความเด็ดขาด
5. ความมั่นใจในตนเอง
6. ความคิดริเริ่ม

Stogdill (1974) ได้ทำการวิจัย คุณลักษณะเด่นของผู้นำ ระหว่างปี ค.ศ. 1904 - 1948 จำนวน 124 เรื่อง โดยเน้นการเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้นำกับผู้ที่ไม่เป็นผู้นำ พบว่า คุณลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นผู้นำในฐานะผู้ใช้ความสามารถของคนให้ผู้อื่นปฏิบัติภารกิจ ได้บรรลุเป้าหมายนั้น ตรงตามสมมติฐาน ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด ความรู้สึกไวในการรับรู้ต่อความต้องการของผู้อื่น ความเข้าใจในงาน ความคิดริเริ่ม ความอดทนต่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีความมั่นใจในตนเองต้องการแสวงหา งานรับผิดชอบ และต้องการอยู่ในฐานะที่มีอำนาจและการควบคุม

อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นต้องใช้คุณลักษณะแต่ละชนิดมาน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ผลวิจัยเหล่านี้ไม่สามารถระบุคุณลักษณะที่จำเป็น หรือให้ความแน่นอนว่า องค์ประกอบใดจะทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. 1974 Stogdill ได้ทำการสังเคราะห์ผลงานวิจัย คุณลักษณะผู้นำ ระหว่างปี 1949 - 1970 จำนวน 163 กรณี พบว่า มีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความ มีประสิทธิผลของผู้นำ และมีทักษะใหม่ๆบางประการที่เพิ่มขึ้น ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะและทักษะที่แยกผู้นำจากผู้ที่ไม่ใช่ผู้นำ

1.1 คุณลักษณะ (Traits)

- 1.1.1 ความสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์
- 1.1.2 รับรู้ไวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม
- 1.1.3 มีความทะเยอทะยานมุ่งความสำเร็จ
- 1.1.4 มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา
- 1.1.5 ให้ความร่วมมือ
- 1.1.6 ตัดสินใจดี
- 1.1.7 สามารถฟังพาทอาศัย
- 1.1.8 ต้องการมีอำนาจเหนือ และมีแรงจูงใจด้านอำนาจ

1.1.9 มีพลังหรือมีระดับความกระตือรือร้นสูง

1.1.10 มีความมุมานะ พยายามอย่างต่อเนื่อง

1.1.11 มีความมั่นใจในตนเอง

1.1.12 สามารถทนต่อภาวะความเครียด

1.1.13 เต็มใจแสวงหางานรับผิดชอบ

1.2 ทักษะ (Skills)

1.2.1 เฉลียวฉลาด มีสติปัญญา

1.2.2 มีทักษะด้านมนโทัศน์

1.2.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.2.4 มีความนุ่มนวลและมีธรรมาจริยธรรม

1.2.5 มีความคล่องแคล่วด้านการพูด

1.2.6 มีความรอบรู้เกี่ยวกับงาน

1.2.7 มีความสามารถจัดองค์การ หรือความสามารถ

ด้านบริหาร

1.2.8 มีความสามารถในการชักชวน

1.2.9 มีทักษะทางสังคม

Yukl (1989) ได้สังเคราะห์ผลงานของนักวิจัยหลายคนเพื่อหาผู้จัดการและผู้บริหารของบริษัทใหญ่ ๆ ที่ประสบความสำเร็จสูง มีพื้นฐานของบุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ พบว่า มีคุณลักษณะด้านการบริหาร 8 ประการ ดังนี้ (สุเทพ พงษ์ศรีวัฒน์, 2548, น. 114 - 125)

1. เป็นผู้มีพลังสูงและทนต่อความเครียดได้ดี
2. มีความมั่นใจในตนเอง
3. มีความเชื่อมั่นต่อความสามารถของตนเอง
4. มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์
5. เป็นผู้มี ความซื่อสัตย์ ยึดถือคุณธรรม
6. มีแรงจูงใจด้านอำนาจทางสังคม
7. ต้องการประสบความสำเร็จในระดับสูงปานกลาง
8. ต้องการได้รับความรัก ผูกพันจากผู้อื่นในระดับต่ำ

2.3.2 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Leadership Theories)

เป็นการพัฒนาในช่วงปี ค.ศ. 1940 - 1960 แนวคิดหลักของทฤษฎี คือ ให้ความสำคัญในสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติ และชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้นำและผู้ตามต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นักทฤษฎี ได้แก่ Lewin, Likert, Blake and Mouton and McGregor

2.3.2.1 Kurt Lewin's Studies Lewin แบ่งลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ คือ

1) ผู้นำแบบอัตตานิยม หรืออัตตา (Autocratic Leaders) จะตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์แน่นอนขึ้นอยู่กับตัวผู้นำเองคิดถึงผลงานไม่คิดถึงคนบางครั้งทำให้เกิดศัตรูได้ ผู้นำลักษณะนี้จะใช้ได้ดีในช่วงภาวะวิกฤตเท่านั้น ผลของการมีผู้นำลักษณะนี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ใช้การตัดสินใจของกลุ่ม หรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวมทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงานบางครั้งการอิงกลุ่มทำให้ใช้เวลานานในการตัดสินใจ ระยะเวลาที่เร่งด่วนผู้นำลักษณะนี้ไม่เกิดผลดี

3) ผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม (Laissez - Faire Leaders) จะให้อิสระกับผู้ใต้ - บังคับบัญชาเต็มที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหาจะไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีระเบียบจะทำให้เกิดความคับข้องใจหรือความไม่พอใจของผู้ร่วมงานได้และได้ผลผลิตต่ำ การทำงานของผู้นำลักษณะนี้ เป็นการกระจายงานไปที่กลุ่มถ้ากลุ่มมีความรับผิดชอบและมีแรงจูงใจในการทำงานสูงสามารถควบคุมกลุ่มได้ดี มีผลงานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ลักษณะผู้นำแต่ละแบบ จะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเลือกใช้ลักษณะผู้นำแบบใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ด้วย

2.3.2.2 Likert's Michigan Studies

Likert (1967) และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกนทำการวิจัย ด้านภาวะผู้นำโดยใช้เครื่องมือที่ Likert และกลุ่มคิดขึ้น ประกอบด้วย ความคิดรวบยอดเรื่อง ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ และการใช้อิทธิพล การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การควบคุมคุณภาพ และสมรรถนะของเป้าหมาย โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ

1) แบบใช้อำนาจ (Exploitive - Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูง ใ้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก

2) แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent - Authoritative) ปกครองแบบพอปกครองลูกให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา ชูใจ โดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ขอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งขอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา

3) แบบปรึกษาหารือ (Consultative - Democratic) ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจ และการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมดจะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจจะลงโทษนาน ๆ ครั้ง และใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการติดต่อสื่อสารแบบ

4) ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ขอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้าน

4.1) แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative - Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ขอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง ทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกัน หรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มผู้ร่วมงาน Likert พบว่า การบริหารแบบที่ 4 จะทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และยังพบว่า ผลผลิตสูงขึ้นด้วย ซึ่งความสำเร็จขึ้นกับการมีส่วนร่วมมากน้อยของผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3.2.3 Blake and Mouton's Managerial Grid

Blake and Mouton (1964) กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่ดีมีปัจจัย 2 อย่างคือ คน (People) และผลผลิต (Product) โดยกำหนดคุณภาพและลักษณะสัมพันธภาพของคนเป็น 1 - 9 และกำหนดผลผลิต เป็น 1 - 9 เช่นกัน และสรุปว่าถ้าคนมีคุณภาพสูงจะส่งผลให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพสูงตามไปด้วย เรียกรูปแบบนี้ว่า Nine - Nine Style (9, 9 Style) ซึ่งรูปแบบของการบริหารแบบตาข่ายนี้จะแบ่งลักษณะเด่น ๆ ของผู้นำไว้ 5 แบบ คือ แบบมุ่งงานเป็นหลัก แบบมุ่งคนเป็นหลัก แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ แบบทางสายกลาง และแบบทำงานเป็นทีม ตามแนวคิดของ Blake and Mouton รูปแบบของผู้นำมี 5 รูปแบบ ได้แก่

1. แบบมุ่งงาน (Task - Oriented/Authority Compliance) แบบ 9, 1 ผู้นำจะมุ่งเอาแต่งานเป็นหลัก (Production Oriented) สนใจคนน้อย มีพฤติกรรมแบบเผด็จการจะเป็นผู้วางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามเน้นผลผลิตไม่สนใจสัมพันธภาพของผู้ร่วมงานท่าเห็นผู้ร่วมงาน

2. แบบมุ่งคนสูง (Country Club Management) แบบ 1, 9 ผู้นำจะเน้นการใช้มนุษยสัมพันธ์และเน้นความพึงพอใจของผู้ตามในการทำงานไม่คำนึงถึงผลผลิตขององค์กร ส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใหญ่ที่มีความสุข นำไปสู่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและงานที่น่าอยู่จะมุ่งผลงานโดยไม่สร้างความคิดค้นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่า บุคลากรมีความสุขในการทำงาน การนิเทศในการทำงานควรมีเพียงเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมในการทำงาน ลักษณะคล้ายการทำงานในครอบครัวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจความสนุก - สนุก ในการทำงานของผู้ร่วมงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านต่าง ๆ

3. แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) แบบ 1, 1 ผู้บริหารจะสนใจคนและสนใจงานน้อยมากใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยเพื่อให้งานดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย และคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์กร ผู้บริหารมีอำนาจในตนเองต่ำมีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาน้อยเพราะขาดภาวะผู้นำ และมักจะมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำเป็นส่วนใหญ่

4. แบบทางสายกลาง (Middle of The Road Management) แบบ 5, 5 ผู้บริหารหวังผลงานเท่ากับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานใช้ระบบราชการที่มีกฎระเบียบแบบแผนผลงานได้จากการปฏิบัติตามระเบียบ โดยเน้นขวัญ ความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอำนาจยอมรับผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังของผู้บริหาร มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงานหลีกเลี่ยงการทำงานที่เสี่ยงเกินไป มีการประนีประนอมในการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ร่วมงานคาดหวังว่าผลประโยชน์มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ได้กระทำลงไป

5. แบบทำงานเป็นทีม (Team Management) แบบ 9, 9 ผู้บริหารให้ความสำคัญทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ความต้องการขององค์กร และความต้องการของคนทำงานจะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพบรรยากาศในการทำงานสนุกผลสำเร็จของงานเกิดจากความรู้สึกยึดมั่นของผู้ปฏิบัติในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกสัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตามเกิดจากความไว้วางใจ เคารพนับถือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารแบบนี้เชื่อว่า ตนเป็นเพียงผู้เสนอแนะ หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น อำนาจการวินิจฉัยสั่งการและอำนาจการปกครองบังคับบัญชายังอยู่ที่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

2.3.2.4 McGregor's : Theory X and Theory Y

McGregor (1960) เป็นนักจิตสังคมชาวอเมริกา ซึ่งทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ ซึ่ง McGregor มีความเห็นว่า การทำงานกับคนจะต้องคำนึงถึง ธรรมชาติของมนุษย์ และพฤติกรรมของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน และต้องการแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่ผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ จึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา และกระตือรือร้นช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย Theory X พื้นฐานของคน คือ ไม่ชอบทำงาน พื้นฐานคนก็เกียจ อยากรได้เงิน อยากรสบาย เพราะฉะนั้นบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องคอยควบคุมตลอดเวลา และต้องมีการลงโทษมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด Theory Y เป็นกลุ่มที่มองในแง่ดี มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ เต็มใจทำงาน มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในตนเอง

2.3.3 ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

เป็นทฤษฎีที่น่าปัจจัยสิ่งแวดล้อมของผู้นำมาพิจารณาว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่อำนวยให้ 'ได้แก่'

2.3.3.1 แนวคิดทฤษฎี 3 - D Management Style เพิ่มมิติประสิทธิผลเข้ากับมิติพฤติกรรมด้านงาน และมิติพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ Reddin (1970) กล่าวว่า แบบภาวะผู้นำต่าง ๆ อาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งประสิทธิผลจะหมายถึง การที่ผู้บริหารประสบความสำเร็จในผลงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีอยู่ แบบภาวะผู้นำจะมีประสิทธิผลมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งงาน หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งแบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์ที่เข้ากันได้เหมาะสม เรียกว่า มีประสิทธิผล แต่ถ้าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เรียกว่า ไม่มีประสิทธิผล และ Reddin ยังแบ่งผู้นำออกเป็น 4 แบบ ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพลักษณะพื้นฐานภาวะผู้นำ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

1) Deserter คือ ผู้นำแบบละทิ้งหน้าที่และหนีกงาน Separated Bureaucrat คือ ทำงานแบบเครื่องจักรไม่มีความคิดสร้างสรรค์ให้งานเสร็จไปวัน ๆ

2) Autocrat คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอย่างเดียว Dedicated Benevolent Autocrat คือ มีความเมตตากรุณาผู้ร่วมงานมากขึ้น

3) Missionary คือ เห็นแก่สัมพันธภาพเสียสละทำคนเดียว จึงได้คุณภาพงานต่ำ Related Developer คือ ต้องรู้จักพัฒนาผู้ตามให้มีความรับผิดชอบงานมากขึ้น

4) Compromiser คือ ผู้ประนีประนอมทุก ๆ เรื่อง Integrated Executive คือ ต้องมีผลงานดีเลิศและสัมพันธภาพที่ดีด้วย Reddin กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการระบุสถานการณ์ มี 5 ประการ คือ เทคโนโลยี ปรัชญาองค์กร ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา

และ Reddin ได้เสนอแนะว่า องค์ประกอบทางสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม ได้แก่ องค์ประกอบทางเทคโนโลยี องค์กร และคน ดังนั้นในการบริหารจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะใช้ วิจารณ์พิจารณาพิจารณาว่าจะยึดองค์ประกอบตัวใดเป็นหลักในการใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.3.2 Theory Z Organization William Ouchi เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และความดีอยู่ในตัว ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางาน และมีการกระจาย อำนาจไปสู่ส่วนต่าง (Decentralization) และพัฒนาถึงคุณภาพชีวิต ผู้นำเป็นเพียงผู้ที่คอยช่วยประสานงาน ร่วมคิดพัฒนาและใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกัน

2.3.3.3 Life - Cycle Theories Hersey and Blanchard ได้เสนอทฤษฎีวงจรชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีเรดดินและยังยึดหลักการเดียวกัน คือ แบบภาวะผู้นำ อาจมีประสิทธิผล หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ตามทฤษฎีของ Hersey and Blanchard ประกอบด้วย ปริมาณการออกคำสั่ง คำแนะนำต่าง ๆ หรือพฤติกรรมด้านงาน ปริมาณ การสนับสนุนทางอารมณ์ สังคม หรือพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ ความพร้อมของผู้ตาม หรือกลุ่ม ผู้ตาม Hersey and Blanchard แบ่งภาวะผู้นำออกเป็น 4 แบบ คือ

1) ผู้นำแบบบอกทุกอย่าง (Telling) ผู้นำประเภทนี้จะให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และดูแลลูกน้องอย่างใกล้ชิดเหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 1 คือ (M1) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

2) ผู้นำแบบขายความคิด (Selling) ผู้นำประเภทนี้จะคอยชี้แนะบ้างว่าผู้ตาม ขาดความสามารถในการทำงาน แต่ถ้าผู้ตามได้รับการสนับสนุนให้ทำพฤติกรรมนั้น การให้รางวัล ก็จะทำให้เกิดความเต็มใจที่จะรับผิดชอบงานและกระตือรือร้นที่จะทำงานมากขึ้น ผู้บริหารจะใช้วิธีการ ติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง และต้องคอยสั่งงานโดยตรง อธิบายให้ผู้ตามเข้าใจจะทำให้ผู้ตามเข้าใจ และตัดสินใจในการทำงานได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่ในระดับที่ 2 คือ (M2) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

3) ผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้นำประเภทนี้จะ คอยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการตัดสินใจ มีการซักถาม มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง หรือรับฟัง เรื่องราว ปัญหาต่าง ๆ จากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อม อยู่ในระดับ 3 (M3) คือ ความพร้อมของผู้ตามอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถแต่ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน

4) ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) ผู้บริหารเพียงให้คำแนะนำ และช่วยเหลือเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ ผู้ตามคิดและตัดสินใจเองทุกอย่าง เพราะถือว่าผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานระดับสูงสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 4 (M4) คือ ความพร้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีทั้งความสามารถและเต็มใจ หรือมั่นใจ ในการรับผิดชอบการทำงาน

2.3.3.4 Fiedler's Contingency Model of Leadership Effectiveness Fiedler กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วย ปัจจัย 3 ส่วน คือ

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามบุคลิกภาพของผู้นำมีส่วนสำคัญที่จะ ทำให้กลุ่มยอมรับ
- 2) โครงสร้างของงานงานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของงานอำนาจของผู้นำจะลดลง แต่ถ้างานใดต้องใช้ความคิด การวางแผน ผู้นำจะมีอำนาจมากขึ้น
- 3) อำนาจของผู้นำ ผู้นำที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่เห็นงานสำคัญที่สุด แต่ถ้าผู้นำที่จะทำ เช่นนี้ ได้ผู้นำต้องมีอำนาจและอิทธิพลมาก แต่ถ้าผู้นำมีอิทธิพล หรืออำนาจไม่มากพอจะกลายเป็นผู้นำ ที่เห็นความสำคัญของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำและผู้ตามมากกว่าเห็นความสำคัญของงานทฤษฎี ของ Fiedler ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ถ้าสัมพันธ์ภาพของผู้นำและผู้ตามดี และมีโครงสร้างของงานชัดเจน ผู้นำจะสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้

2.3.4 ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ดังนั้นวิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง Burns (1978) เสนอความเห็นว่าการแสดงความเป็นผู้นำยังเป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ เพราะบุคคลไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องกระบวนการของความเป็นผู้นำ Burns อธิบายความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นผู้นำว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้นำกับอำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้นำและผู้ตาม อำนาจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำจัดการบริหารทรัพยากร โดยเข้าไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนหวังไว้ ความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อการบริหารจัดการทำให้เกิดแรงจูงใจและนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อผู้ตาม ความเป็นผู้นำถือว่าเป็นรูปแบบพิเศษของการใช้อำนาจ (Special form of Power)

Burns (1978) ได้เสนอทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) เดิม Burns เชื่อว่า ผู้บริหาร ควรมีลักษณะความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) โดยอธิบายว่า เป็นวิธีการที่ผู้บริหารจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ด้วยการระบุข้อกำหนดงานอย่างชัดเจน และให้รางวัล เพื่อการแลกเปลี่ยนกับความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายของผู้ตาม

การแลกเปลี่ยนนี้ จะช่วยให้สมาชิกพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของงาน ความ เป็นผู้นำเชิงเป้าหมายจะมีประสิทธิภาพสูงภายใต้สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างคงที่ ผู้บริหารจะใช้ความ เป็นผู้นำแบบนี้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งที่ค่อนข้างสั้น แต่เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ปัจจุบันแต่ละองค์กรมีการแข่งขันมากขึ้น Burns จึงได้เสนอวิธีการของความเป็นผู้นำ แบบใหม่ที่สามารถจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ เรียกว่า ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) การที่ผู้นำและผู้ตามช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อยกระดับขวัญ และแรงจูงใจของแต่ละฝ่ายให้สูงขึ้น แนวคิดใหม่ของ Burns เชื่อว่า ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายกับ ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปเป็นรูปแบบที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด และการแสดงความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำในเชิงปฏิรูป Burns สรุปลักษณะ ผู้นำเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. ผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ผู้นำที่ติดต่อกับผู้ตามโดยการ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสิ่งแลกเปลี่ยนนั้นต่อมากลายเป็นประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะนี้พบได้ ในองค์กรทั่วไป เช่น ทำงานดีก็ได้เลื่อนขั้นทำงานก็จะ ได้ค่าจ้างแรงงาน และในการเลือกตั้งผู้แทน ราษฎรมีข้อแลกเปลี่ยนกับชุมชน เช่น ถ้าตนได้รับการเลือกตั้งจะสร้างถนนให้ เป็นต้น

2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำที่ตระหนักถึงความ ต้องการของผู้ตามพยายามให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองสูงกว่าความต้องการของผู้ตามเน้นการพัฒนา ผู้ตาม กระตุ้นและยกย่องซึ่งกันและกันจนเปลี่ยนผู้ตามเป็นผู้นำ และมีการเปลี่ยนต่อ ๆ กันไป เรียกว่า Domino Effect ต่อ ไป ผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำจริยธรรม ตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน

3. ผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม ซึ่งผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และควมยี่ติจริยธรรมสูงสุด คือ ความเป็นธรรมและความ ยุติธรรมในสังคม ผู้นำลักษณะนี้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการ และความ จำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม ตัวอย่างผู้นำจริยธรรมที่สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิ พลอดุลยเดช ท่านทรงเป็นนักวางแผนและมองการณ์ไกลนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงการ อีสานเขียว โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการแก้มลิง เป็นต้น

ปี ค.ศ. 1985 Bass พบว่า แนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของเขาขัดแย้งกับแนวคิดของ Burns ซึ่ง Bass พบว่า พฤติกรรมของผู้นำในการนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ได้ผลดียิ่งขึ้น หรือให้ได้ผลเกินความคาดหวัง ผู้นำจะต้องแสดงความเป็นผู้นำทั้ง 2 ลักษณะร่วมกัน คือ ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย และความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป โดยทิศทางในการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำ จะออกมาในสัดส่วนของความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป หรือเชิงเป้าหมายมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ

1. สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละท้องถิ่น
2. สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ งาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และวัฒนธรรมองค์กร
3. คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำเอง ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสามารถเฉพาะบุคคล และความสนใจของแต่ละบุคคล

ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) ตามแนวคิดของ Bass หมายถึง การที่ผู้นำให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตามเพื่อให้เกิดขวัญและแรงใจในระดับที่สูงขึ้น ผู้นำสามารถทำให้ผู้ตามเกิดแรงคล้อยใจในการทำงาน และพยายามที่จะทำงานให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ ซึ่งความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป ประกอบด้วย

1. บุคลิกภาพที่น่านับถือ (Charisma)
2. การยอมรับความแตกต่างของบุคคล (Individualized Consideration)
3. การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectual Stimulation)

ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) หมายถึง การที่ผู้นำชี้แนะหรือจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนด โดยระบุนความชัดเจนด้านบทบาท โครงสร้างงาน และสิ่งที่ต้องการจากงาน ซึ่งจะแลกเปลี่ยนกันด้วยสิ่งตอบแทนที่ผู้ตามต้องการ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่คาดหวังไว้ แบบสตีได้เสนอแนวทาง 2 ประการ ในการแสดงความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย

1. การให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward)
2. การจัดการโดยยึดกฎระเบียบ (Management by Exception)

การแยกผู้นำเชิงปฏิรูป และผู้นำเชิงเป้าหมาย แยกที่ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดสติปัญญา รู้จักคิดแก้ปัญหาเก่าในแนวทางใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลในการทำงาน เพราะผู้นำเชิงปฏิรูปจะไม่ยึดติดกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและพยายามที่จะหาวิถีทางใหม่ในการทำงาน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จมากที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้เขาทำได้ ในขณะที่ผู้นำเชิงเป้าหมายยังคงให้ความสำคัญอยู่กับการคงสภาพของระบบการทำงานในปัจจุบัน

ต่อไป เพื่อให้งานสำเร็จไปแบบวันต่อวัน มั่นคง และไม่เลี้ยว (ดร.จิตติมา ไชยมงคล เอกสารประกอบการสอน วิชาภาวะผู้นำทางการพยาบาลและการจัดการเรื่องทฤษฎีภาวะผู้นำและทฤษฎีการบริหาร)

ธีรวุฒิ โศภิชญิกุล (2532, น. 21) “ผู้นำ” (leader) คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง เลือกตั้ง หรือยกย่องให้เป็นหัวหน้า ผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำกลุ่ม โดยผู้นำจะเป็นบุคคลที่มีอำนาจหรืออิทธิพลในการชี้นำ หรือโน้มน้าวบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเรียกว่า ผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำเนินการไปสู่เป้าหมาย ในแนวทางที่ผู้นำต้องการ หรือกำหนด สิ่งที่ผู้นำได้แสดงออกในการนำกลุ่ม หรือบริหารงานนั้น เรียกว่า พฤติกรรมของผู้นำ หรือภาวะผู้นำ (Leader Behavior or Leadership) และแบบแผนของพฤติกรรมผู้นำ หรือภาวะผู้นำ เราเรียกว่า แบบผู้นำ หรือแบบการบริหาร (Management Style)

กฤษ เสริมพานิช (2538, น. 6 - 10) ได้ให้ความหมายของ “ผู้นำ” โดยแบ่งภาวะผู้นำตามแนวคิดของนักคิด ไว์ดิงนี่ (Fiedler) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้นำ” หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับเลือกหรือได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อเป็นผู้กำหนดและประสานความพยายามของสมาชิกกลุ่ม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม ผู้นำมักจะเป็นผู้วางแผน จัดระบบชี้แนะและให้คำปรึกษาหารือ ในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้กลุ่มดำรงอยู่ และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

2.4 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2.4.1 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอดีต

ในอดีตลักษณะสังคมของไทยจะอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองควบคุมดูแลชีวิตความเป็นอยู่ และป้องกันโจรผู้ร้ายอย่างใกล้ชิดในปัจจุบันแม้สภาพสังคมจะเจริญขึ้น ผู้นำที่จะช่วยประสานกับภาครัฐแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน เมื่อเกิดภัยพิบัติในชุมชนขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่ง “กำนันผู้ใหญ่บ้าน” มีมาตั้งแต่สมัยโบราณอยู่คู่กับการปกครองของไทยเพียงแต่การเรียกชื่อแตกต่างกัน คือ ยุคสุโขทัย ยุครุ่งศรีอยุธยาจนถึงยุครุ่งรัตนโกสินทร์ ตอนต้น และยุคปัจจุบัน คือ กรุงเทพมหานครยุคสุโขทัยเป็นเมืองราชธานี การปกครองจะแบ่งออกเป็นหัวเมืองชั้นเอก ชั้นโท ชั้นตรี และชั้นจัตวา ในแต่ละเมืองจะแบ่งออกเป็นแขวง โดยมีเจ้าเมืองและนายแขวงดูแล ซึ่งในแต่ละแขวงจะแบ่งออกเป็นแคว้น และแต่ละแคว้นจะแบ่งออกเป็นบ้าน โดยมีนายแคว้น หรือนายบ้าน เป็นหัวหน้าดูแลยุครุ่งศรีอยุธยาเป็นเมืองราชธานีจนถึงยุครัตนโกสินทร์ ตอนต้นการปกครองสมัยสุโขทัยได้นำมาใช้ในตอนต้นสมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ กษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ได้ปรับปรุงการปกครองโดยมีการแบ่งออกเป็นหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยมีผู้ปกครองที่มีบรรดาศักดิ์เป็นผู้รั้ง หรือพระยา ซึ่งเมืองแต่ละเมืองจะแบ่งออกเป็นแขวง โดยมีหมื่นแขวงปกครองและในระดับแขวงแบ่งเป็นตำบล ซึ่งก็คือ แคว้น

ในสมัยสุโขทัย และในแต่ละตำบล จะแบ่งออกเป็นบ้านผู้ปกครองก็จะเป็นผู้ใหญ่บ้านดูแล และมีบรรดาศักดิ์ “พัน” ซึ่งใช้มาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยตำแหน่งนายบ้านและนายแคว้น จะเรียกว่า “พัน” โดยทั้งนายบ้านและนายแคว้น จะมาจากการแต่งตั้งของเจ้าเมือง หรือผู้รั้ง

ในอดีตที่ผ่านมา ระบบการปกครองบ้านเมืองของประเทศไทยมีลักษณะค่อนข้างกระจายอำนาจกล่าว คือ มีการแบ่งเขตการปกครอง และกำหนดวิธีการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ไว้ชัดเจน เพื่อควบคุมเจ้าเมืองโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ส่วนกลางแต่ในทางปฏิบัติส่วนกลาง หรือพระมหากษัตริย์ กลับมีอำนาจจำกัดในขณะที่เจ้าเมืองต่าง ๆ มีอำนาจมากขึ้น นอกจากนี้แล้วระบบการปกครองเช่นนี้ ยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อีก เช่นปัญหาทางด้านการคมนาคมสื่อสาร การรั่วไหลในการเก็บภาษีอากร อิทธิพลของผู้เป็นใหญ่ในท้องถิ่นตลอดจนความทุกข์ยากของประชาชน และยังคงเผชิญกับอิทธิพลของต่างประเทศในยุคล่าอาณานิคมทำให้การบริหารประเทศขาดประสิทธิภาพ และขาดความเป็นเอกภาพในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้มีพระราชดำริที่จะปฏิรูประบบการบริหารราชการจากรูปแบบการปกครองที่มีเมืองแม่ และเมืองประเทศราช อยู่ในปกครอง ซึ่งนับว่ามีจุดอ่อนตรงที่ขาดความเป็นเอกภาพอันอาจนำไปสู่ความแตกแยกขาดความสามัคคี และขาดความจงรักภักดีได้โดยง่ายมาเป็นรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคการปฏิรูประบบการบริหารราชการส่วนกลาง พระองค์ได้ทรงประกาศพระบรมราชโองการตั้งกระทรวงใหม่ขึ้น 12 กระทรวง โดยทรงเลียนแบบมาจากประเทศทางตะวันตก มีการแบ่งสรรอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบแยกตามลักษณะความชำนาญเฉพาะอย่าง และพระมหากษัตริย์สามารถควบคุมบังคับบัญชาเหล่าเสนาบดีได้อย่างทั่วถึง การปฏิรูปการบริหารราชการส่วนภูมิภาค พระองค์ทรงรวบรวมหัวเมืองตามชายแดนที่สำคัญ ๆ รวมเป็นเขตการปกครอง เรียกว่า “มณฑล” โดยมุ่งมั่นที่จะปกป้องประเทศจากการคุกคามจากภายนอก โดยจัดระบบที่เรียกว่า “ระบบเทศาภิบาล” มีหัวเมืองต่าง ๆ มารวมกันเป็นมณฑลและมีจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ลดหลั่นกันไป โดยมีข้าหลวงมณฑลเป็นผู้รับผิดชอบ และปกครองโดยรับคำสั่ง และนโยบายจากส่วนกลาง ในการจัดระเบียบการปกครองจะมีการตั้งมณฑลเทศาภิบาล จังหวัด และอำเภอ มีผู้ปกครองคือ ข้าหลวงเทศาภิบาล ข้าหลวงเมือง และนายอำเภอดูแลตามลำดับ ซึ่งต่อมาได้ยุบการปกครองระดับมณฑลและตำแหน่งข้าหลวงได้เปลี่ยนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ส่วนในการปกครองที่ต่ำกว่าอำเภอ ก็จะแบ่งเป็นตำบลและหมู่บ้าน และมีการเปลี่ยนแปลงการสรรหากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากการแต่งตั้งโดยข้าหลวง หรือผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นการเลือกโดยประชาชนในตำบล หรือหมู่บ้านนั้น ได้มีการปรับปรุงกฎหมายหลักของการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองภูมิภาคของประเทศ ซึ่งรวมทั้งการปกครองในตำบลและหมู่บ้าน เมื่อมีการปรับปรุงจนเป็นที่แน่นอน รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น รศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ

และต่อมาได้ปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 อีกครั้ง โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ก็เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องที่ปฏิบัติงาน ในฐานะเป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในท้องที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งห่างไกลเกินกว่าที่รัฐ จะดูแลเองได้ทั่วถึงในขณะนั้น ดังสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงชี้แจงว่า “...ความมุ่งหมายในการปกครองชั้นตำบลนี้ จะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งราษฎรเลือกสรรขึ้น โดยความนิยมเอาเป็นธุระปรึกษาหารือช่วยกันรักษาบรรดาการในตำบลให้เรียบร้อยตลอดตำบลนั้น และเป็นหูเป็นตาของรัฐบาลที่จะสอดส่องดูแลกิจสุขทุกข์ของไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้รู้เห็นได้ทั่วไป ตลอดจนช่วยนำเก็บภาษีอากรผลประโยชน์แผ่นดิน ซึ่งสมควรจะได้จากราษฎรโดยชอบธรรม ดังหน้าที่ มีอยู่ในตำแหน่งกำนัน นายตำบลทุกวันนี้...” ในการปฏิรูประบบการปกครองส่วนภูมิภาค โดยการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลนี้ รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำการ โดยเริ่มจากโครงการเล็กก่อน เมื่อสำเร็จและจัดระบบดีแล้วจึงค่อยขยายผล และมีการทดลองเลือกตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกที่แขวงบางปะอิน เมืองกรุงเก่า หรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2435 ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นวันที่ได้มีการจัดตั้งสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยทรงมี พระบรมราชโองการ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง ราชานุภาพ (เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยคนแรก) ทดลองจัดระเบียบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านและเป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงกำหนดให้วันที่ 10 สิงหาคม ของทุกปี เป็น “วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” ลักษณะ การปกครองเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดขึ้น เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้ ซึ่งมีการแบ่งการบริหารราชการของอำเภอออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้ดูแลการปกครองส่วนภูมิภาคทั้งหมด โดยมิ กรรมกรปกครองเป็นฝ่ายกำกับดูแลการปกครองส่วนภูมิภาคตั้งแต่ระดับอำเภอลงไป (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2558)

2.4.2 ความสำคัญของการปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุท - ศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน

การปกครองท้องที่คือการปกครองในตำบลและหมู่บ้าน เป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับ ราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ซึ่งเป็นส่วน หนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาค กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหาคriminal ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้ง

ในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสกับหลวงเทศาภิบาล (เส็ง วิริยศิริ) ที่ต่อมาได้เป็นปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยว่า “เรามีหลักมาแต่โบราณแล้วว่า มีเจ้าบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดแขวงตามบ้านนอก หรือหัวเมือง เวลานี้มีเป็นบ้าน ๆ กำหนดแขวงอยู่บ้างแล้วการที่เราจะจัดใหม่ต่อไปนั้น เห็นว่าควรจะอนุโลมจัดท้องที่คล้ายคลึงกับที่เราจัดมีอยู่บ้างแล้วบางเมือง คือ กำหนดหลาย ๆ เจ้าบ้าน ที่อยู่ใกล้ชิดติดต่อกันเป็นกลุ่ม ๆ หนึ่งเข้าเป็นหมู่บ้านในกลุ่มนี้เรียกว่า “หมู่บ้าน” แล้วให้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองคนหนึ่งหลาย ๆ หมู่บ้านที่อยู่ในระยะใกล้เคียงกันมากน้อยพอสมควรตั้งขึ้นเป็น “ตำบล” ให้มีกำนันเป็นหัวหน้าตำบล หลาย ๆ ตำบล รวมเป็นแขวง หรืออำเภอหนึ่ง การรวบรวมบ้านขึ้นเป็นหมู่ เป็นตำบล เป็นอำเภอเช่นนี้คงมีเล็กบ้างใหญ่บ้างต้องถือเอาภูมิประเทศท้องที่เป็นหลัก”

การจัดการปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ประกอบไปด้วย หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และกิ่งอำเภอ

1. หมู่บ้าน

หมู่บ้าน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ มี 2 ประเภท คือ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการกับหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว

1.1 หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ

การจัดตั้งทำโดยประกาศจังหวัด ภายใต้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ได้วางหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านขึ้นไว้กว้าง ๆ 2 ประการ คือ

1.1.1 โดยจำนวนประชากร ถ้ามีประชากร 200 คน ให้จัดเป็นหมู่บ้าน

1.1.2 ในกรณีที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนประชากรจะน้อย แต่ถ้ามีจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้าน แล้วให้จัดเป็นหมู่บ้านต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งหมู่บ้าน ไว้ดังนี้

1.1.2.1 กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น

1) เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 1,200 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 240 บ้าน

2) เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมี จำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน

3) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

1.1.2.2 กรณีเป็นชุมชนห่างไกล

- 1) เป็นชุมชนที่มีราษฎร ไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีจำนวนบ้าน ไม่น้อยกว่า 120 บ้าน
- 2) เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎร ไม่น้อยกว่า 200 คน หรือมีจำนวนบ้าน ไม่น้อยกว่า 40 บ้าน
- 3) ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิม ไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร
- 4) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

1.2 หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว

หมู่บ้านชั่วคราว เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นในกรณีที่ท้องที่อำเภอใดมีราษฎรไปตั้ง ชุมนุมทำการหาเลี้ยงชีพแต่ในบางฤดูและจำนวนราษฎรซึ่งไปตั้งทำการอยู่มากพอสมควรจะจัดเป็น หมู่บ้านตามหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านปกติได้ เพื่อความสะดวกแก่การปกครองให้นายอำเภอประชุม ราษฎรในหมู่บ้านนั้น ๆ เลือก ว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจ และหน้าที่เหมือนผู้ใหญ่บ้านปกติ

1.3 การจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้าน

ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่การบริหารงานของหมู่บ้าน มีองค์ประกอบ ที่สำคัญ ดังนี้

1.3.1 ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครอง ราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น

1.3.2 ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครอง ราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น

1.4 อำนาจหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน

1.4.1 อำนาจหน้าที่หน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

1.4.1.1 อำนาจความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

1.4.1.2 สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

1.4.1.3 ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ในการติดต่อ หรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.1.4 รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุข และความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

1.4.1.5 ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.1.6 ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

1.4.1.7 อบรม หรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

1.4.1.8 แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์ เพื่อบำบัดปัดป้องภัยอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ แก่ผู้ประสบภัย

1.4.1.9 จัดให้มีการประชุมราษฎร และคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

1.4.1.10 ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนัน หรือทางราชการและรายงาน เหตุการณ์ที่ไม่ปกติ ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

1.4.1.11 ปฏิบัติตามภารกิจ หรืองานอื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย

1.4.2 อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา

1.4.2.1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

1.4.2.2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

1.4.2.3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ที่ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายที่ดีให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

1.4.2.4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายที่ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายที่ดีให้จับตัวผู้นั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

1.4.2.5 ถ้ามีหมาย หรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใด
ในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

1.4.2.6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด
ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

2. ตำบล

ตำบล เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่
พ.ศ. 2457 ซึ่ง กำหนดให้ตำบล ประกอบด้วยหลาย ๆ หมู่บ้านรวมกัน โดยมาตรา 29 ได้กำหนด
ให้หลายหมู่บ้านรวมกันราว 20 หมู่บ้าน ให้จัดเป็นตำบลหนึ่งกระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์
การจัดตั้งตำบลไว้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ดังนี้

2.1 กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น

2.1.1 เป็นชุมชนที่มีราษฎร ไม่น้อยกว่า 4,800 คน

2.1.2 มีหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 8 หมู่บ้าน

2.1.3 ได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2.2 กรณีเป็นชุมชนห่างไกล

2.2.1 เป็นชุมชนที่มีราษฎร ไม่น้อยกว่า 3,600 คน

2.2.2 มีหมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 6 หมู่บ้าน

2.2.3 ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิม ไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร

2.2.4 ได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอการจัดระเบียบปกครองตำบลการบริหารราชการตำบล
ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่การบริหารงานของตำบลมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

2.2.4.1 กำนัน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน

1) กำนัน ในตำบลหนึ่งมีกำนันหนึ่งคนทำหน้าที่ปกครอง
ราษฎรในตำบลนั้น โดยมาจากการการเลือกตั้งกันเองของผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นขึ้นเป็นกำนันตาม
ระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. 2551

2) การประชุมคัดเลือกกำนัน ให้นายอำเภอเป็นประธาน
ในที่ประชุม ปลัดอำเภอเป็นเลขานุการ การประชุมคัดเลือกกำนันต้องเป็นไปโดยเปิดเผยและต้องมี
ผู้ใหญ่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่มีอยู่ในตำบลนั้น ผู้ใหญ่บ้าน
ในตำบลมีสิทธิเสนอชื่อผู้ใหญ่บ้านในตำบลหรือเสนอชื่อตนเองเป็นกำนันได้หนึ่งคน ผู้ใหญ่บ้าน
ที่ได้รับการเสนอชื่อต้องอยู่ในที่ประชุมและต้องยินยอมให้เสนอชื่อตนได้ถ้ามีการเสนอชื่อผู้สมควร

ได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันเพียงคนเดียวให้นายอำเภอคัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนันมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันมากกว่าหนึ่งคนให้นายอำเภอจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีลับอำนาจหน้าที่กำนัน

2.1) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยในตำบลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันภัยอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎร แจ้งทางราชการ และรับข้อราชการ ประกาศให้ราษฎรได้ทราบและดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น การตรวจ และเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน

2.2) อำนาจหน้าที่ทุกอย่างเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน

2.3) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย

2.3.1) มีการกระทำผิดอาญา หรือสงสัยจะเกิด ให้แจ้งนายอำเภอ หรือถ้าเกิดในตำบลข้างเคียงให้แจ้งกำนันตำบลข้างเคียงนั้นทราบ

2.3.2) พบคนกำลังกระทำผิดกฎหมาย หรือเหตุควรสงสัย หรือมีหมาย หรือคำสั่งให้จับผู้ใดในตำบลให้จับผู้นั้นส่งอำเภอ

2.3.3) ค้นหรือยึดตามหมายที่ออกโดยกฎหมาย

2.3.4) อายัดตัวคน หรือสิ่งของที่ได้มาด้วยการกระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งอำเภอ

2.3.5) เมื่อมีเหตุการณ์ร้าย หรือแปลกประหลาด รายงานต่อนายอำเภอ

2.3.6) เกิดจลาจล ปล้นฆ่า ชิงทรัพย์ ไฟไหม้ หรือเหตุร้ายๆ ให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2.3.7) เมื่อทราบว่ามีคนอาชญากรรมร้าย คนจรจัด อาจเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านเพื่อปรึกษาสืบสวนแล้วถ้ามีหลักฐานให้เอาตัวส่งไปที่อำเภอ

2.3.8) เมื่อมีคนจรแปลกหน้านอกตะเบี้นราษฎร เข้ามาในท้องที่ให้หาหรือกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขับไล่ออกจากท้องที่

2.3.9) เมื่อมีผู้ใดตั้งทับ กระโจม หรือโรงเรียน โศดเดี่ยว ซึ่งจะเป็นอาจเป็นอันตรายอาจสั่งให้เข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้าน และนำความแจ้งนายอำเภอ

2.3.10) เมื่อมีผู้ปล่อยละทิ้งบ้านให้ชำรุดรกรุงรัง โสโครก อันอาจเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรืออาจเกิดอัคคีภัยให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล บังคับให้ผู้ผู้อยู่ในที่นั้นแก้ไขถ้าไม่ปฏิบัติตามให้นำความร้องเรียนต่อนายอำเภอ

2.3.11) ในกรณีที่เกิดอันตรายแก่การทำมาหากิน ของราษฎรให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หาทางป้องกันแก้ไข ถ้าเกินความสามารถ ให้แจ้งต่อนายอำเภอ

2.4) อำนาจหน้าที่ในการดูแลให้คนที่เดินทางเข้ามา ในตำบล ซึ่งไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้ร้ายให้มีที่พักตามสมควรและถ้าเป็นผู้เดินทางมาในราชการ ก็ต้องช่วยเหลือหาคนนำทางหาเสบียงอาหารให้

2.5) อำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสัตว์ซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปศุสัตว์ ห้ามมิให้ผู้ใดรุกกล้ายึดถือครอบครอง หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย

2.6) อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล เช่น งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย งานทะเบียนสัตว์พาหนะ และมีหน้าที่ รับคำขอจดทะเบียนสมรส เพื่อนำส่งนายอำเภอให้จดทะเบียนสมรสให้โดยคู่สมรสไม่ต้องไปที่ว่าการอำเภอในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกประกาศไว้ ตลอดจนทำบัญชี ทะเบียนสิ่งสาธารณะ ประโยชน์ที่อยู่ในตำบลนั้น

2.7) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากรในการช่วยเหลือ การจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร โดยจัดทำบัญชีสิ่งของที่ต้อง เสียภาษีอากรอื่นต่อนายอำเภอ เพื่อนำไปเสียภาษี ตามกฎหมายภาษีอากร

2.8) อำนาจหน้าที่เรียกประชุมและให้ช่วยงานตามหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม ประชาชน คณะกรรมการสภาตำบล และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อหารือร่วมกัน และเรียก บุคคลมาให้ช่วยเหลืองาน

2.9) หน้าที่ทั่ว ๆ ไป เป็นอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏ ในกฎหมาย อื่นๆ ที่กระทรวงทบวงกรมอื่นให้ช่วยเหลือและเป็นที่น่าสังเกตว่า กระทรวงทบวงกรม อื่นส่วนใหญ่ มัก กำหนดให้กำนันมีแต่หน้าที่ส่วนอำนาจนั้นมักไม่มอบให้ จึงทำให้การปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ได้ผลเท่าที่ควรไม่เหมือนกับการงานในหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

2.10) หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการรักษาความปลอดภัย

2.10.1) ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธานกรรมการหมู่บ้านจะต้องจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดทำผังหมู่บ้าน เพื่อสะดวกต่อการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยบริเวณจุดต่าง ๆ เช่น จุดต่อแหลมต่อการโจรกรรม หรือการก่อการร้ายจุดพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติจุดที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบบริเวณชายแดน เป็นต้น

2.10.1.1) การจัดชุดเวรยามรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน

2.10.1.2) การจัดตั้งคุ้มต่าง ๆ โดยให้มีคณะกรรมการของคุ้มเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยภายในคุ้ม

2.10.1.3) ชักซ้อมระบบการแจ้งเตือนต่าง ๆ เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ กรณีมีเหตุร้าย หรือภัยพิบัติ

2.10.1.4) การดำเนินการกรณีที่มีเหตุร้าย หรือภัยพิบัติ เช่น การจับกุมผู้ก่อเหตุร้าย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

2.10.2) ผู้ใหญ่บ้านจะต้องชี้แจงถึงความจำเป็นในการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบและเข้าใจ เพื่อให้เกิดความร่วมมือของราษฎรในการดำเนินการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน

2.10.3) กรณีที่เหตุร้ายหรือภัยพิบัติที่คาดว่าจะเป็นภัยร้ายแรงและเกินความสามารถของราษฎรในหมู่บ้านให้ผู้ใหญ่บ้านขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่วัดข้างเคียง หรือรายงานกำนันและนายอำเภอตามลำดับ เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

2.10.4) ดำเนินการตามมาตรการรักษาความปลอดภัยที่กำหนด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.11) หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน

กำนัน ผู้ใหญ่ บ้านต้องเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและยุติปัญหาข้อพิพาทและปัญหาข้อพิพาทในระดับพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ภายใต้แนวคิด “ปัญหาเกิดขึ้นที่ใด ต้องได้รับการแก้ไขให้ยุติที่นั่น”

2.11.1) การแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนในเบื้องต้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯลฯ ต้องเข้าเผชิญปัญหาคความเดือดร้อน โดยลงพื้นที่เพื่อรับแจ้งเหตุ รับทราบปัญหาและทำความเข้าใจในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การพิจารณาแก้ไขตามวิธีการที่เหมาะสม เช่น การชี้แจงความเข้าใจกับคู่กรณีในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นหรือการนำประเด็น ปัญหาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.11.2) ประสานปลัดอำเภอประจำตำบล และหรือชุดปฏิบัติการประจำตำบล (ชปต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการ ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียน และปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชน โดยเร่งด่วน โดยอาจพิจารณานำไปสู่การแก้ไขตามกระบวนการของศูนย์ดำรงธรรมหมู่บ้าน (ศดธ.ม.)

2.11.3) หากไม่สามารถยุติปัญหาได้ในระดับพื้นที่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯลฯ รายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นทราบโดยเร็วเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างทันที่

2.11.3.1) การจัดตั้งแหล่งข่าวและสร้างเครือข่ายข่าวในพื้นที่ โดยใช้บุคคล ซึ่งอยู่ในพื้นที่เป็นแหล่งข่าว รวมทั้งประสานกับหน่วยข่าวข้างเคียงเพื่อรับทราบเหตุการณ์ หรือบุคคลที่อาจทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือมีเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นแล้ว

2.11.3.2) ตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข่าว

2.11.3.3) กรณีที่ข่าวมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ให้รายงานกำนัน และนายอำเภอทราบในเบื้องต้น

2.11.3.4) ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย หากเป็นเรื่องที่ต้องขอรับความช่วยเหลือจากอำเภอให้รายงานนายอำเภอทราบโดยด่วน

2.12) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

2.12.1) ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎรฯ กรมการปกครอง

2.12.1.1) ผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย ย้ายที่อยู่ หรือปลูกสร้าง รื้อถอนบ้าน เมื่อรับเรื่องจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อนายทะเบียนอำเภอ

2.12.1.2) ให้ถ้อยคำรับรองบุคคล

2.12.2) ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน

2.12.2.1) แจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ และบุคคลที่ต้องขอมีบัตรไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน (บ.ป.1)

2.12.2.2) เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตร (เมื่อได้รับการแต่งตั้ง)

2.13) ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า ทะเบียนรับรองบุตร ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา และทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอ

2.14) ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ

2.14.1) เจ้าของ หรือตัวแทน พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านหรือพยานดำเนินการจดทะเบียนตัวรูปพรรณจากนายทะเบียนท้องที่ที่สัตว์นั้นอยู่ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเป็นกรณี ๆ ไป ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490

2.14.2) ผู้ใหญ่บ้านอาจต้องเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติ และหลักฐานของผู้ขออนุญาตมี และใช้อาวุธปืน เพื่อประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่

2.14.3) การควบคุมตรวจตราอาวุธปืนและผู้ได้รับใบอนุญาต

2.15) ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497

2.15.1) ต้องนำประกาศของนายอำเภอแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 18 ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่

2.15.2) ต้องนำประกาศของนายอำเภอไปแจ้งให้ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 21 ใน พ.ศ. นั้น ไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่

2.15.3) นำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร

2.15.4) แนะนำทหารผู้ที่หลบหนีราชการทหารให้กลับกรมกอง

2.15.5) จัปทหารกองเกินที่ไม่มารับหมายเรียก หรือขาดการตรวจเลือกส่งอำเภอ

2.15.6) ประกาศให้ทหารกองเกิน หรือกองหนุน ในคราวที่มีการระดมพล เพื่อฝึกวิชาทหารและทดลองความพร้อม

2.16) ตามพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522

เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 43) มีอำนาจเข้าจัดการใด ๆ และสั่งให้บุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อขจัดภัย เช่นว่านั้นไปพลางก่อนได้โดยมีข้อปฏิบัติที่สำคัญ คือ การรายงานเหตุด่วนให้อำเภอทราบ การแจ้งเตือนภัย การบรรเทา และระงับภัยที่เกิดขึ้น

2.17) ตามกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2.17.1) ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่อยู่ในท้องที่ที่มีการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล)

2.17.2) กำนัน (ตำบลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาหรือที่ดินพิพาทตั้งอยู่) เป็นอนุกรรมการส่วนอำเภอ (อชก.ส่วนอำเภอ) โดยมีที่ทำการปกครองอำเภอ เป็นเจ้าของเรื่อง มีอำนาจหน้าที่พิจารณาช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายเกี่ยวกับหนี้สินที่ดินทำกิน และคดีความต่าง ๆ โดยสำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนสำนักงานรัฐมนตรีร่วมกับสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และประโยชน์ของประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ

2.18) ตามกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2.18.1) ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่อยู่ในท้องที่ที่มีการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล)

2.18.2) กำนัน (ตำบลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาหรือที่ดินพิพาทตั้งอยู่) เป็นอนุกรรมการส่วนอำเภอ (อชก.ส่วนอำเภอ) โดยมีที่ทำการปกครองอำเภอ เป็นเจ้าของเรื่อง มีอำนาจหน้าที่พิจารณาช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายเกี่ยวกับหนี้สินที่ดินทำกินและคดีความต่าง ๆ โดยสำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน สำนักงานรัฐมนตรีร่วมกับสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ

2.18.3) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน จับกุม ปราบปรามผู้กระทำความผิด และยึดของกลางตามกฎหมายดังกล่าวภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

2.18.4) กระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน สอดส่อง ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบ เมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตท้องที่ถูกละเมิดทำลาย ให้รายงานอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ตรวจทราบโดยเร็ว และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา การบุกรุกทำลายป่า

2.19) ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

2.19.1) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปราม การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้ใดออกจากป่าสงวนแห่งชาติ หรือคว้านการกระทำใด ๆ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขหรือถอน สิ่งที่เป็นอันตรายต่อป่าหรือทำให้ป่าเสื่อมสภาพ ทั้งนี้มีอำนาจและหน้าที่ได้ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

2.20) ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราช - บัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด กฎหมายนี้ รวมทั้งตรวจสอบการอนุญาตต่าง ๆ ภายใน เขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

2.21) ตามกฎหมายว่าด้วยการชลประทานราษฎร
2.21.1) เกณฑ์แรงงาน หรือเครื่องอุปกรณ์ การชลประทานส่วนราษฎรในเวลาฉุกเฉิน

2.21.2) เกณฑ์เป็นผู้แบ่ง และควบคุมงาน ในการแบ่งปันการงาน และเครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎร

2.21.3) เกณฑ์แบ่งปันน้ำเขตชลประทานส่วน ราษฎร

2.22) ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหาร การใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525

2.22.1) ประสานงานการขอโครงการร่วมกับ กลุ่มราษฎร และองค์กรระดับหมู่บ้าน

2.22.2) จัดหางบประมาณ หรือแรงงานสมทบ การก่อสร้างที่จำเป็น

2.22.3) จัดตั้งกลุ่มใช้น้ำและสนับสนุนให้มีการ
วางระเบียบ เพื่อบริหารการใช้น้ำ

2.22.4) ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องของโครงการ
และมีการวางแผนการนำน้ำไปใช้ และใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.22.5) เร่งรัดกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีส่วนร่วมในการ
บำรุงรักษา ซ่อมแซม โครงการ และพื้นที่แหล่งน้ำ

2.23) ตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508
กรณีในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล

เป็นเจ้าของพนักงานสำรวจตามแบบแสดงรายการที่ดิน
(ภ.บ.ท.5) ในเขตท้องที่นั้น ๆ (ต้องได้รับการแต่งตั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับการปฏิบัติ
หน้าที่ดังกล่าว)

2.23) ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558

2.23.1) เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการรับแจ้ง
สัตว์ป่วย หรือตาย เมื่อมีกรณี ดังต่อไปนี้

2.23.1.1) มีสัตว์ป่วย หรือตายโดยรู้ว่าเป็นโรคระบาด

2.23.1.2) มีสัตว์ป่วย หรือตายโดยไม่รู้สาเหตุ

2.23.1.3) ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือบริเวณใกล้เคียงกันมีสัตว์ป่วย หรือตายมีอาการคล้ายคลึงกันในระยะเวลาดังกล่าวไม่เกิน 7 วัน -
เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของสัตว์จัดการ ดังต่อไปนี้

1) กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ป่วย หรือสงสัยว่าป่วยไว้ภายในเขตตามวิธีการที่กำหนด

2) ฝัง หรือเผาซากสัตว์นั้น ณ ที่ที่กำหนดถ้าการฝังหรือเผาไม่อาจทำได้ให้ทำลายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร

3) กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ที่อยู่ร่วมฝูง หรือเคยอยู่ร่วมฝูงกับสัตว์ที่ป่วย หรือสงสัยว่าป่วย หรือตายไว้ภายในเขตตามวิธีการที่กำหนด

2.24) ตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ

เมื่อเกิดโรคระบาดในพื้นที่ต้องรีบแจ้งให้ทางราชการ

ทราบ เพื่อดำเนินการป้องกันมิให้โรคระบาดลุกลาม

จากการศึกษา สรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ตำแหน่งผู้ปกครองท้องถิ่นในเขตตำบลหรือหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ได้รับการเลือกจากประชาชนให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งมีบทบาท ดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการปกครอง หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้ราษฎรมีความสุข ได้แก่ การปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน การสร้างความสามัคคีและความสามัคคีในหมู่บ้านการกระทำตนเป็นตัวอย่างของราษฎรในหมู่บ้าน การรับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อนทุกข์สุข และความจำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน และการอบรม หรือชี้แจงราษฎรให้มีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

2. บทบาทด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่งานด้านความมั่นคงในหมู่บ้าน เพื่อให้ราษฎรมีความปลอดภัยในตนเองและทรัพย์สิน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาและการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ ด้านอยู่เวรยามรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน ด้านสืบสวนหาข่าวพฤติกรรมอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย ด้านป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการสร้างพลังสังคมและพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติดการดำเนินการให้ผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ด้านการกวาดล้างป้องกันป้องปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน บ่อนการพนันทุกชนิดประเภท

3. บทบาทด้านการดูแลสิ่งสาธารณะประโยชน์ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านตามอำนาจหน้าที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการดูแลรักษาที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้านการแก้ไขปัญหากรณีมีการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้านการดูแลรักษาแหล่งน้ำ เช่น หนองน้ำ ลำคลองสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้านการดูแลรักษาทรัพย์สิน เช่น โถ๊ะ เติ้นท์ แก้ว อี้อาคารสถานที่ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน ด้านการร่วมกับหน่วยงานราชการในการหาแนวทางในการป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์

4. บทบาทด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นธรรม และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้านเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชนหมู่บ้าน ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของราษฎร โดยเห็นเป็นเรื่องสำคัญ เร่งด่วน ด้านการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์หรือข้อพิพาท โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างเป็นธรรม ด้านการอาศัยการเชิญคู่กรณีที่มีข้อพิพาทเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกรณีเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง หรือเกิดข้อพิพาท ด้านการรับฟังให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน ด้านการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน

5. บทบาทด้านบริการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการราษฎรในหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ราษฎร ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการอำนวยความสะดวก กรณีเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ได้แก่ การแจ้งเกิด แจ้งตาย แจ้งย้ายที่อยู่ แจ้งย้ายปลายทาง ปลุกสร้างใหม่ หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ด้านการอำนวยความสะดวกกรณีมีหน้าที่ในฐานะพยานการจดทะเบียน หรือการรับรองต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ ด้านการอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรกรณีต้องเข้าไปติดต่อราชการ ณ สถานที่ราชการ ด้านการอำนวยความสะดวกในการติดตามปัญหา และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน ด้านการอำนวยความสะดวกในการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ต้องแจ้งแก่ราษฎร

6. บทบาทด้านการเป็นผู้นำ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยงานธุรกิจ และรัฐบาล

2.5 บริบทพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

2.5.1 ประวัติอำเภอมหาชนะชัย

ไทยเจริญเป็นอำเภอ ลำดับที่ 9 ของจังหวัดยโสธร และเป็นลำดับที่ 774 ของประเทศไทย ได้รับการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอไทยเจริญ เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยแยกพื้นที่ตำบลคำเตย สัมผ่อ น้ำคำ คำไผ่ และไทยเจริญออกมาจากอำเภอเลิงนกทา ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 จึงได้ยกฐานะเป็น อำเภอไทยเจริญ ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองเป็น 5 ตำบล 48 หมู่บ้าน

2.5.2 ที่ตั้ง

อำเภอไทยเจริญ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเลิงนกทา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเสนางคนิคม (จังหวัดอำนาจเจริญ)

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ (จังหวัดอำนาจเจริญ) และอำเภอป่าติ้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอกุดชุม

2.5.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพดินฟ้าอากาศโดยทั่วไปได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดเข้า เดือนพฤษภาคม - ตุลาคมของทุกปี ซึ่งจะพัดเอาความชื้นและน้ำฝน เดือนที่มีปริมาณฝนมากที่สุด ได้แก่ เดือนกรกฎาคม - กันยายน ส่วนลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ จะพัดเข้ามาในช่วง เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ซึ่งจะพัดเอาร่องความกดอากาศสูงทำให้อากาศหนาวเย็น โดยช่วงที่มีอากาศหนาวประมาณ เดือนธันวาคม - มกราคม ส่วนฤดูร้อนจะเริ่มจาก เดือนมีนาคม - เดือน พฤษภาคม ช่วงนี้อากาศร้อนมากโดยเฉพาะในเดือนเมษายน

2.5.4 สถานที่ท่องเที่ยว

2.5.4.1 โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ หรือวัดอัครเทวดามิก้าแอล เป็นศาสนสถานที่สามารถบรรจุคนได้มากกว่า 500 คน โบสถ์แห่งนี้ ถือเป็นโบสถ์คริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่สร้างขึ้นด้วยไม้ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

2.5.4.2 วัดไทยเจริญ (ภูกลอย) เป็นสถานที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาท ซึ่งเป็นที่เคารพ สักการะของชาวอำเภอไทยเจริญ

2.5.5 การแบ่งเขตการปกครอง

2.5.5.1 อำเภอไทยเจริญแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 ตำบล 48 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1) ไทยเจริญ Thai Charoen กำหนดประจำตำบล นายโกโร่ อ่อนแก้ว
- 2) น้ำคำ Nam Kham กำหนดประจำตำบล นายศิริพงษ์ ทองแสง
- 3) ส้มฝ่อ Som Pho กำหนดประจำตำบล นายมิตรชัย อนุกุลประชา
- 4) คำเตย Kham Toei กำหนดประจำตำบล นายประคอง พลมาตร
- 5) คำไผ่ Kham Phai กำหนดประจำตำบล นายทานติชัย พันธุ์ภักดี

2.5.5.2 ท้องที่อำเภอไทยเจริญ ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลตำบลคำเตย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคำเตยทั้งตำบล
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลไทยเจริญ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไทยเจริญทั้งตำบล
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลน้ำคำทั้งตำบล
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลคำไผ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคำไผ่ทั้งตำบล

2.5.6 ประชากร

อำเภอไทยเจริญ มีประชากร รวมทั้งสิ้น 30,591 คน แยกเป็นชาย 15,333 คน หญิง 15,258 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 110 คน / ตารางกิโลเมตร ซึ่งสามารถแยกเป็นรายตำบล ดังนี้

ตารางที่ 2.1

จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ที่	ตำบล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	ตำบลไทยเจริญ	1,945	1,867	3,812
2	ตำบลน้ำคำ	2,234	2,910	5,144
3	ตำบลส้มฝ่อ	1,567	1,897	3,464
4	ตำบลคำเตย	3,564	3,435	6,999
5	ตำบลคำไผ่	2,234	1,956	4,190
รวม		11,544	12,065	23,609

หมายเหตุ. ปรับปรุงจาก จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร, โดยที่ทำการปกครอง อำเภอไทยเจริญ, 2562, ยโสธร : ที่ทำการปกครอง อำเภอไทยเจริญ.

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีระเดช สมวรรณ (2539) ได้ทำการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งบทบาทและความสำคัญ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนคุณสมบัติที่เหมาะสมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษานี้ ใช้อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นที่ศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากกำนัน 16 คน ผู้ใหญ่บ้าน 136 คน ในระหว่าง เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2539 ผลการวิจัย พบว่า 1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ ในปัจจุบันเข้าสู่ตำแหน่ง โดยการเลือกของประชาชน และประชาชนผู้เลือกเห็นว่าผู้นำที่ตนเลือก เป็นคนที่มีความจริงใจช่วยเหลือประชาชนมีความซื่อสัตย์ และเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่พึ่ง ของประชาชนได้ 2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สูงกว่าบุคคลโดยทั่วไป 3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ความเข้าใจบทบาท อำนาจหน้าที่ โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นผลดีแก่ประชาชน ทั้งมีความสัมพันธ์กับราชการ และนักการเมือง โดยไปขอความช่วยเหลืองบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่น 4) ในปัจจุบันปัจจัยที่ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จ คือ การเป็นผู้มีความจริงใจช่วยเหลือ ประชาชนส่วนในอนาคตปัจจัยที่ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จ ได้แก่ การเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถสูง

นิจ ไพรสมนธ์ (2542) ได้ทำการวิจัย เรื่องการเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอ นามน จังหวัด กาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกตำบล หมู่บ้าน จำนวน 66 คน ข้าราชการ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 57 คน และกลุ่มประชาชนจากทุกหมู่บ้าน ๆ ละ 5 คน จำนวน 330 คน โดยใช้กิจกรรมแทรกแซง ประกอบด้วย การฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การมอบภารกิจ การนิเทศติดตามงาน และการจัด ลำดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน แบบทดสอบความรู้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่ม ข้าราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ โดยมี การเก็บ ข้อมูลก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง ผลการวิจัย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ไม่ดีขึ้นภายหลังกิจกรรมแทรกแซง ตลอดทั้งความพึงพอใจของ ผู้เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ดีขึ้นแต่กลับมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสรุปได้ว่า วิธีการจัดกิจกรรมแทรกแซงในการวิจัยครั้งนี้ ไม่สามารถเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีตัวแปรแทรกซ้อนต่อการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลายประการที่สำคัญ เช่น การจัดรูปแบบบริหารการปกครองในระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นองค์การ

บริหารส่วนตำบล และมีการเลือกตั้งบุคคลมาทำหน้าที่แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติงานลดลง และขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน

อภิชาติ เทพชมภู (2553) ได้ทำการวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานและเปรียบเทียบ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา ระยะเวลา ในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 87 คน แต่ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยให้หัวหน้าครัวเรือนหมู่บ้านละ 5 คน เป็นผู้ตอบ แบบสอบถามแทนกลุ่มตัวอย่าง รวมเป็น 435 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบ มาตรฐานส่วนประมาณค่าแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ใช้ t - test (Independent Samples) และ F - test (One - Way ANOVA)

โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่าง ตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธี แอลเอสดี (LSD : Least Significant Difference) ผลการวิจัย พบว่า 1) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่ และด้านความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกัน พบว่า 2.1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีตำแหน่งแตกต่างกันระหว่างกำนันกับผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอีกหนึ่งด้าน คือ ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ 2.2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระหว่างประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า และอนุปริญญา หรือเทียบเท่าขึ้นไป มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน ด้านเดียว คือ ด้านหน้าที่ และด้านความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา 2.3) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน ระหว่างต่ำกว่า 5 ปี 5 - 10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ

ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรขอความร่วมมือตัวแทนชาวบ้านทุกครัวเรือนในการจัดเวรยาม กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรใกล้ชิดข้อพิพาท โดยไม่รอช้าจนราษฎรต้องฟ้องร้องกันเอง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรเข้าไปช่วยเหลือราษฎรให้ทันท่วงทีในยามเกิดภัยพิบัติ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรเรียกประชุมราษฎรอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรจริงจังกับปัญหาการพนัน และปัญหายาเสพติด และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรปฏิบัติงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านและอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ปราณี เกื้อธนารักษ์ (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่องการรับรู้และความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณี อำเภอเมืองนนทบุรี เก็บข้อมูลจากประชาชนในอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 398 คน ด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้และความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณีอำเภอเมืองนนทบุรี อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการป้องกันฝ่ายพลเรือน ด้านการทะเบียน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการพัฒนาอาชีพและสังคม ประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกัน มีการรับรู้และอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไม่ต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้และอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านต่างกัน

ประสิทธิ์ อินทโชติ (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่องบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t - test, One - Way ANOVA และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe ผลการวิจัย พบว่า การมีบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการป้องกันยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีบทบาทในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบนโยบายรัฐบาลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จากจังหวัด / อำเภอ ส่วนด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีบทบาทในเรื่องการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงาน

ตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดแตกต่างกัน ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศอายุวาระการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งและขนาดของหมู่บ้านที่ปกครองต่างกันมีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่องบทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นใน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ หลังการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และ 2) เพื่อเสนอภาพอนาคตของแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน การวิจัย พบว่า ผลจากการกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ในปัจจุบันบทบาท และการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบล ซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎร การติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมาย และเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่นการศึกษาบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง ประกอบด้วย บทบาท 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านภาวะผู้นำ และคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของบทบาทที่เป็นจริงในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากการมองตนเองนั้น จะสูงกว่าค่าเฉลี่ยบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในมุมมองของชาวบ้าน และค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเองสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคาดหวัง ชาวบ้านที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองนั้นมองบทบาทการทำงานของตนเองในแง่ดีมากกว่าชาวบ้าน ทั้งด้านบทบาทการทำงานจริงและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบบทบาทในทุกด้านแล้วทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน ต่างเห็นว่าภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการเป็นผู้นำชุมชน

สุพรรณิ เกสรินทร์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่องบทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 124 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระดับการศึกษาของกำนันผู้ใหญ่บ้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งชุมชน สถิติที่ใช้หาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัย พบว่า ด้านข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง 5 ปีขึ้นไป การวิเคราะห์บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยภาพรวมกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.68$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านใช้การปรองดองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.78$) รองลงมา ด้านความร่วมมือร่วมใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.77$) ด้านการประนีประนอม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.73$) ด้านการหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.64$) และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการบังคับ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.46$) ตามลำดับ การเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับบทบาทการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ในภาพรวมคุณลักษณะด้าน อายุ การศึกษาประสบการณ์การดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกันมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแตกต่างกัน

อินันท์ คำเจริญ (2559) ได้ทำการวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มถ้อง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มถ้อง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มถ้อง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามอายุระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง โดยศึกษาจากประชากรการวิจัย คือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มถ้อง จำนวน 155 คน และอำเภอด่านช้าง จำนวน 93 คน รวม 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่มีความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.74 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA)

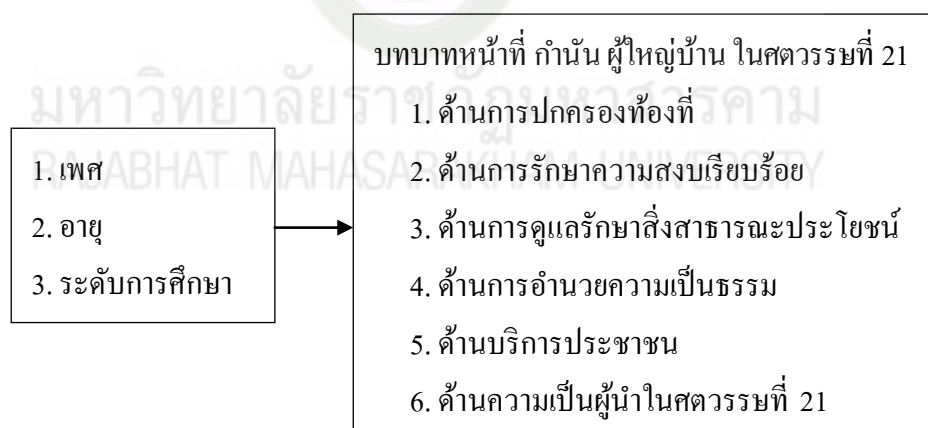
ผลการวิจัย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออุ้มถ้อง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการนำข้อราชการไปประกาศ แก่ราษฎร มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกิจการสาธารณประโยชน์ ด้านการใช้อำนาจหน้าที่ปกครอง ด้านการรายงานต่อทางราชการ ด้านการป้องกันโรคติดต่อ ด้านการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ด้านการจัดทำงานทะเบียน และด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญาตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัย ได้กำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยปรับปรุงจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับปัจจุบัน ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดขอบเขตการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 23,609 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ, 2562)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 394 คน โดยการใช้สูตรของ (Yamane, 1973, p.727) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (3 - 1)$$

กำหนดให้ N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

n แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

e แทน ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ กำหนดให้ไม่เกิน .05 แทนค่าในสูตรได้

$$n = \frac{23,609}{1 + 23,609[0.5]^2}$$

$$= 393.33 \text{ คน}$$

เพื่อให้ได้จำนวนเต็ม จึงเพิ่มเป็น 394 คน

จากการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน เนื่องจากขนาดของประชากรแต่ละกลุ่ม มีความแตกต่างกันจึงคำนวณตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร (Quota Sampling) ได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ตำบล	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	ตำบลหัวเมือง	3,409	57
2	ตำบลคูเมือง	7,031	117
3	ตำบลม่วง	4,776	80
4	ตำบลบึงแก	3,072	51
5	ตำบลบากเรือ	5,321	89
	รวม	23,609	394

3.1.3 วิธีสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอไทยเจริญมาจัดทำเป็นฉลากใส่กล่องแล้วหยิบครั้งละหนึ่งรายชื่อได้รายชื่อใดจดบันทึกไว้แล้วนำรายชื่อนั้นกลับลงกล่องแล้วหยิบใหม่ หากได้ชื่อเดิมจะใส่กลับลงไปกล่องแล้วจับสลากใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกรายชื่อมีโอกาสถูกเลือกเท่ากันทำงานได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบถ้วน จำนวน 394 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ลักษณะเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่าของ Likert's Five Rating Scales (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 45) โดยมี 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

3.2.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัย ได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.2.2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน และทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร วิธีสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3.2.2.2 ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

3.2.2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข แบบสอบถาม

3.2.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านการวัดผลประเมินผล โดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC = Index of Item : Objective Congruence) โดยกำหนด ดังนี้

+1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

1) ดร.สนุก สิงห์มาตร วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ด.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา

2) ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษา

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไชยสง วุฒิการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัดผลและประเมินผล

3.2.2.5 นำข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป ไปทดลองใช้ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) นำไปใช้กับผู้นำท้องที่ในเขตพื้นที่อำเภออื่นไม่ใช่อำเภอตัวอย่าง จำนวน 42 คน และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ หากความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach ' s Alpha Coefficient) งานวิจัยนี้มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .94

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายอำเภอเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 ผู้วิจัย แจกแบบสอบถามด้วยตัวเองทุกฉบับ

3.3.3 ประสานงานผ่านกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อประสานงานเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องแบบสอบถามที่ได้รับคืนปรากฏว่าสมบูรณ์ ถูกต้องทั้งหมด

3.4.2 นำแบบสอบถาม ลงรหัส (Coding Form)

3.4.3 นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551, น. 186)

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมากที่สุดให้ 5 คะแนน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมากให้ 4 คะแนน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับปานกลางให้ 3 คะแนน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับน้อยให้ 2 คะแนน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ของคะแนน แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551, น. 186)

ระดับคะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับบทบาทน้อยที่สุด

ระดับคะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับบทบาทน้อย

ระดับคะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับบทบาทปานกลาง

ระดับคะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับบทบาทมาก

ระดับคะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับบทบาทมากที่สุด

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.5.3.1 เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามเพศ สถิติที่ใช้ คือ t - test (Independent Samples)

3.5.3.2 เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 กรณีพบความแตกต่าง จะใช้การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการ LSD. (Least Significant Different) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 119)

3.5.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ใช้การแจกแจงความถี่จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้นำเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณาใน (t - test)
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณาใน (F - Distribution)
df	แทน	ระดับความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของค่าความเบี่ยงเบน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบน (Mean Squares)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
Sig	แทน	ค่าความแตกต่าง

4.2 ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	249	63.2
1.2 หญิง	145	36.8
รวม	394	100.00
2. อายุ		
2.1 18 - 30 ปี	166	42.1
2.2 31 - 45 ปี	88	22.3
2.3 46 ขึ้นไป	140	35.5
รวม	394	100.00

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่ามัธยม	167	42.4
3.2 มัธยม หรือเทียบเท่า	74	18.8
3.3 อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	96	24.4
3.4 ปริญญาตรี	44	11.2
3.5 สูงกว่าปริญญาตรี	13	3.3
รวม	394	100.00

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 394 คน จำแนกได้ดังนี้ จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 รองลงมา เป็นหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 18 - 30 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมา มีอายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 140 คน ร้อยละ 35.5 และอายุ 31 - 45 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 42.4 รองลงมา มีระดับการศึกษานอนุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 มัธยม หรือเทียบเท่า จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตารางที่ 4.2

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายด้าน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน	ระดับบทบาท		อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการปกครองท้องที่	3.77	0.60	1
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.62	0.62	3
3. ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์	3.68	0.77	2
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.45	0.78	5
5. ด้านบริการประชาชน	3.49	0.81	4
6. ด้านความเป็นผู้นำ	3.22	1.11	6
โดยรวม	3.54	.62	-

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปกครองท้องที่ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.60) รองลงมา ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.77) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.62) ด้านบริการประชาชน ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.82) ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.78) และด้านความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 1.11)

ตารางที่ 4.3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายด้าน ด้านการปกครองท้องที่

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ บทบาท
1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเป็นผู้นำในการปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านและชาวบ้านเคารพนับถือ	3.93	0.73	มาก
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการสร้างความรักและความสามัคคีให้เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน	3.66	0.85	มาก
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของราษฎรในหมู่บ้าน	3.75	0.85	มาก
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับฟังปัญหาแล้วแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน และความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้านแล้วแก้ไขโดยทันที	3.83	0.53	มาก
5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำข้อราชการไปแจ้งแก่ราษฎรในหมู่บ้านทั้งใน การประชุม และประกาศหอกระจายข่าวเป็นประจำทุกเดือน	3.69	0.84	มาก
โดยรวม	3.77	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการปกครองท้องที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77, S.D. = 0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเป็นผู้นำในการปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้านและเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านและชาวบ้านเคารพนับถือ ($\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.73$) รองลงมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับฟังปัญหาแล้วแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้านแล้วแก้ไขโดยทันที ($\bar{X} = 3.83, S.D. = 0.53$) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของราษฎรในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.75, S.D. = 0.85$) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำข้อราชการไปแจ้งแก่ราษฎรในหมู่บ้านทั้งในการประชุม และประกาศหอกระจายข่าวเป็นประจำทุกเดือน ($\bar{X} = 3.69, S.D. = 0.84$) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการสร้างความรักและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.66, S.D. = 0.85$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขต
ท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ บทบาท
1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด ตามกฎหมาย และการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใด ๆ	3.58	0.87	มาก
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ออกตรวจตราความสงบเรียบร้อย และรักษาความ ปลอดภัยในหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ	3.93	0.88	มาก
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการสืบสวนหาข่าว เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรม อันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย	3.60	0.80	มาก
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมมือกับหน่วยงานราชการและราษฎรในหมู่บ้าน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ด้วยการสร้างพลังสังคม และพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติดจนได้ผล	3.19	0.43	ปานกลาง
5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการกวาดขัน ป้องกัน และป้องปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน บ่อนการพนันทุกชนิด โดยไม่เกรงกลัวอิทธิพลใด ๆ	3.82	0.55	มาก
โดยรวม	3.62	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่
อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$,
S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ออกตรวจตราความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = 3.93$,
S.D. = 0.88) รองลงมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการกวาดขัน ป้องกัน และป้องปราม การกระทำความผิด
เกี่ยวกับการพนัน บ่อนการพนันทุกชนิด โดยไม่เกรงกลัวอิทธิพลใด ๆ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.55) กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการสืบสวนหาข่าว เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคง
หรือความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.80) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปราม
ผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย และการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพล
ใด ๆ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.87) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมมือกับหน่วยงานราชการและราษฎรในหมู่บ้าน

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติด ด้วยการสร้างพลังสังคม และพลังชุมชนเอาชนะยาเสฟติดจนได้ผล ($\bar{X} = 3.19, S.D. = 0.43$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมสาธารณะประโยชน์

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ บทบาท
1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันมิให้มีการบุกรุก	3.59	0.45	มาก
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหากรณีมีการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันด้วยความเอาใจใส่ มิให้มีการบุกรุก	3.79	0.55	มาก
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาแหล่งน้ำ เช่น หนองน้ำ ลำคลองสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันด้วยความเอาใจใส่ เพื่อป้องกันมิให้มีการบุกรุก	3.80	0.91	มาก
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาทรัพย์สินเช่น โต๊ะ เดี้น เก้าอี้ อาคารสถานที่ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านด้วยความเอาใจใส่	3.56	0.88	มาก
5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการหาแนวทางการป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชน ใช้ร่วมกัน	3.66	0.80	มาก
โดยรวม	3.68	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพความเป็นจริงของบทบาทหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายด้าน ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมสาธารณะประโยชน์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68, S.D. = 0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาแหล่งน้ำ เช่น หนองน้ำ ลำคลองสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันด้วยความเอาใจใส่ เพื่อป้องกันมิให้มีการบุกรุก ($\bar{X} = 3.80, S.D. = 0.91$) รองลงมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหากรณีมีการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันด้วยความเอาใจใส่ มิให้มีการบุกรุก ($\bar{X} = 3.79, S.D. = 0.55$) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ในการหาแนวทางการป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์

ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.80) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาที่สาธารณะประโยชน์
ที่ประชาชนใช้ร่วมกันมิให้มีการบุกรุก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.45) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาทรัพย์สิน
เช่น โต๊ะ เต้น เก้าอี้ อาคารสถานที่ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านด้วยความเอาใจใส่ ($\bar{X} = 3.56$,
S.D. = 0.88) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขต
ท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ บทบาท
1. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของราษฎร โดยเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน	3.58	0.99	มาก
2. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ หรือข้อพิพาท โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างเป็นธรรมและเป็นกลาง ไม่เอนเอียง เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง	3.45	0.67	มาก
3. เมื่อเกิดความขัดแย้ง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก้ไข้ปัญหาโดยการเชิญ คู่กรณีที่มีข้อขัดแย้งมาไกล่เกลี่ย เพื่อหาทางออกร่วมกันและยุติปัญหา ความขัดแย้งนั้น	3.46	0.54	มาก
4. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาในระเบียบ กฎหมายจนประชาชนเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	3.34	0.98	มาก
5. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งโดยอาศัยคณะกรรมการ หมู่บ้าน หรือ ผู้นำที่เป็นที่เคารพนับถือเป็นคณะทำงานในการแก้ไข ปัญหา	3.42	0.72	มาก
โดยรวม	3.45	0.78	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่
อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$,
S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน
ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของราษฎร โดยเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ เร่งด่วน ($\bar{X} = 3.58$, S.D.
= 0.99) รองลงมา เมื่อเกิดความขัดแย้ง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก้ไข้ปัญหาโดยการเชิญคู่กรณีที่มี

ข้อขัดแย้งมาใกล้เคียง เพื่อหาทางออกร่วมกันและยุติปัญหาความขัดแย้งนั้น ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.54) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์หรือข้อพิพาท โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริง อย่างเป็นธรรมและเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.67) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยอาศัยคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือผู้นำที่เป็นที่เคารพนับถือ เป็นคณะทำงานในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.72) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่รับฟังปัญหา และให้คำปรึกษาในระเบียบกฎหมายจนประชาชนเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.98) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขต ท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการบริการ

บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ บทบาท
1. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกรับแจ้งการเกิด การตาย ย้ายที่อยู่ การปลูกสร้างบ้านหรือรื้อถอน และการออกเลขบ้าน ในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้ง	3.23	0.64	มาก
2. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก กรณีราษฎร ในหมู่บ้าน ต้องการให้รับรอง หรือเป็นพยาน กรณีทางหน่วยงานราชการให้มีการรับรองต่าง ๆ	3.55	0.83	มาก
3. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ราษฎร กรณีต้อง เข้าไปติดต่อกับราชการ	3.45	0.58	มาก
4. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดตามปัญหา และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน	3.20	0.66	มาก
5. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการข้อมูล ข่าวสารที่จำเป็นแก่ราษฎร	3.46	0.78	มาก
โดยรวม	3.49	0.81	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้านการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่

อำนวยความสะดวก กรณีราษฎรในหมู่บ้านต้องการให้รับรอง หรือเป็นพยาน กรณีทางหน่วยงานราชการให้มีการรับรองต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.83) รองลงมา กำหนด ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่ราษฎร ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.78) กำหนด ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ราษฎร กรณีต้องเข้าไปติดต่อราชการ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.58) กำหนด ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่อำนวยความสะดวกรับแจ้งการเกิด การตาย ย้ายที่อยู่ การปลูกสร้างบ้านหรือรื้อถอน และการออกเลขบ้าน ในฐานะนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.64) กำหนด ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดตามปัญหา และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.8

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีเพศ ต่างกัน

บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการปกครองท้องที่	3.84	0.57	3.66	0.63	2.82	.16
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.67	0.61	3.54	0.63	2.10	.50
3. ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณประโยชน์	3.75	0.75	3.56	0.80	2.28	.31
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.50	0.76	3.37	0.82	1.65	.47
5. ด้านบริการประชาชน	3.50	0.79	3.46	0.85	.58	.83
6. ด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21	3.17	0.45	3.31	0.53	-1.17	.03*
รวม	3.57	0.59	3.48	0.67	1.40	.63

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า บทบาทกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามอายุ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการปกครองท้องที่	ระหว่างกลุ่ม	22.02	2	11.01	36.34	.00*
	ภายในกลุ่ม	118.48	391	.30	-	-
	รวม	140.50	393	-	-	-
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	8.15	2	4.08	11.13	.00*
	ภายในกลุ่ม	143.17	391	.37	-	-
	รวม	151.32	393	-	-	-
3. ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะ ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	20.70	2	10.35	18.94	.00*
	ภายในกลุ่ม	213.71	391	.55	-	-
	รวม	234.42	393	-	-	-
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	9.54	2	4.77	8.09	.00*
	ภายในกลุ่ม	230.70	391	.59	-	-
	รวม	240.24	393	-	-	-
5. ด้านบริการประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	3.21	2	1.61	2.44	.09
	ภายในกลุ่ม	257.53	391	.66	-	-
	รวม	260.75	393	-	-	-
6. ด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21	ระหว่างกลุ่ม	6.39	2	3.19	2.61	.08
	ภายในกลุ่ม	478.89	391	1.22	-	-
	รวม	485.27	393	-	-	-
รวม	ระหว่างกลุ่ม	6.72	2	3.36	9.10	.00*
	ภายในกลุ่ม	144.49	391	.37	-	-
	รวม	151.21	393	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการปกครองท้องถิ่น ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการดูแลรักษา สิ่งสาธารณะประโยชน์ ด้านการอำนวยความสะดวก จากระหว่างผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยรวม ด้วยวิธี LSD. (Least Significant Different)

ตารางที่ 4.10

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุ แตกต่างกัน ด้านการปกครองท้องถิ่น

อายุ	$\bar{X}$	18 - 30 ปี	31 - 45 ปี	46 ปีขึ้นไป
		3.76	3.39	4.03
18 - 30 ปี	3.76	-	.37*	-.27*
31 - 45 ปี	3.39	-	-	-.64*
46 ปีขึ้นไป	4.03	-	-	-

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุ แตกต่างกัน ด้านการปกครองท้องถิ่น พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18 - 30 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ แตกต่างกับกับอายุ 31 - 45 ปี และอายุ 46 ปีขึ้นไป ส่วนประชาชนที่มีอายุ 31 - 45 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกับอายุ 46 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.11

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

อายุ	$\bar{X}$	18 - 30 ปี	31 - 45 ปี	46 ปีขึ้นไป
		3.60	3.40	3.79
18 - 30 ปี	3.60	-	.20*	-.18*
31 - 45 ปี	3.40	-	-	-.39*
46 ปีขึ้นไป	3.79	-	-	-

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18 - 30 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ที่แตกต่างกันกับอายุ 31 - 45 ปี และ อายุ 46 ปีขึ้นไป ส่วนประชาชนที่มีอายุ 31 - 45 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับอายุ 46 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.12

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุ แตกต่างกัน ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์

อายุ	$\bar{X}$	18 - 30 ปี	31 - 45 ปี	46 ปีขึ้นไป
		3.64	3.33	3.94
18 - 30 ปี	3.64	-	.31*	-.30*
31 - 45 ปี	3.33	-	-	-.61*
46 ปีขึ้นไป	3.94	-	-	-

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุ แตกต่างกัน ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18 - 30 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับอายุ 31 - 45 ปี และอายุ 46 ปีขึ้นไป ส่วนประชาชนที่มีอายุ 31 - 45 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับอายุ 46 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.13

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

อายุ	$\bar{X}$	18 - 30 ปี	31 – 45 ปี	46 ปีขึ้นไป
		3.44	3.20	3.62
18 - 30 ปี	3.44	-	.23*	-.18*
31 – 45 ปี	3.20	-	-	-.42*
46 ปีขึ้นไป	3.62	-	-	-

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่างกัน ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 18 - 30 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ที่แตกต่างกันกับอายุ 31 - 45 ปี และอายุ 46 ปีขึ้นไป ส่วนประชาชนที่มีอายุ 31 - 45 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับอายุ 46 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 4.14

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านการปกครองท้องที่	ระหว่างกลุ่ม	7.04	4	1.76	5.13	.00*
	ภายในกลุ่ม	133.47	389	.34	-	-
	รวม	140.50	393	-	-	-
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	4.48	4	1.12	2.97	.02*
	ภายในกลุ่ม	146.84	389	.38	-	-
	รวม	151.32	393	-	-	-
3. ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะ ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	10.55	4	2.64	4.58	.00*
	ภายในกลุ่ม	223.87	389	.58	-	-
	รวม	234.42	393	-	-	-
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	ระหว่างกลุ่ม	6.66	4	1.66	2.77	.03*
	ภายในกลุ่ม	233.59	389	.60	-	-
	รวม	240.24	393	-	-	-
5. ด้านบริการประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	7.54	4	1.89	2.90	.02*
	ภายในกลุ่ม	253.20	389	.65	-	-
	รวม	260.75	393	-	-	-
6. ด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21	ระหว่างกลุ่ม	11.85	4	2.96	2.43	.05*
	ภายในกลุ่ม	473.42	389	1.22	-	-
	รวม	485.27	393	-	-	-
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4.37	4	1.09	2.89	.02*
	ภายในกลุ่ม	146.85	389	.38	-	-
	รวม	151.21	393	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองท้องที่ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ด้านบริการ ด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21 จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยรวมด้วยวิธี LSD. (Least Significant Different)

ตารางที่ 4.15

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน ด้านการปกครองท้องที่

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่ามัธยม	มัธยมหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.68	3.73	3.86	3.84	4.37
ต่ำกว่ามัธยม	3.68	-	.05	-.18*	-.16	-.69*
มัธยม หรือเทียบเท่า	3.73	-	-	.12	.10	-.64*
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	3.86	-	-	-	.01	-.52*
ปริญญาตรี	3.84	-	-	-	-	-.53*
สูงกว่าปริญญาตรี	4.37	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน ด้านการปกครองท้องที่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.16

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่ามัธยม	มัธยมหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.58	3.63	3.62	3.63	4.18
ต่ำกว่ามัธยม	3.58	-	-0.06	-0.04	-0.05	-0.61*
มัธยม หรือเทียบเท่า	3.63	-	-	.02	.01	-0.56*
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	3.62	-	-	-	.01	-0.57*
ปริญญาตรี	3.63	-	-	-	-	-0.56*
สูงกว่าปริญญาตรี	4.18	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับ สูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับ สูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน
กับสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.17

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น
ของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านการ
ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมประ โยชน์

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่ามัธยม	มัธยมหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.66	3.61	3.55	4.00	4.25
ต่ำกว่ามัธยม	3.66	-	.04	.10	-.34*	-.59*
มัธยม หรือเทียบเท่า	3.61	-	-	.06	.28*	-.63*
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	3.55	-	-	-	-.44*	-.69*
ปริญญาตรี	4.00	-	-	-	-	-.25
สูงกว่าปริญญาตรี	4.25	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น
ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านการ
ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมประ โยชน์ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม มีความคิดเห็น
เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ แตกต่างกับกับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่
แตกต่างกันกับ แตกต่างกับกับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษานุปริญญา หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท
หน้าที่แตกต่างกันกับแตกต่างกันกับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.18

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$					
		ต่ำกว่ามัธยม	มัธยมหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.48	3.25	3.44	3.55	3.94
ต่ำกว่ามัธยม	3.48	-	-.23*	.04	-.06	-.46*
มัธยม หรือเทียบเท่า	3.25	-	-	.20	.30*	-.69*
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	3.44	-	-	-	-.10	-.50*
ปริญญาตรี	3.55	-	-	-	-	-.39
สูงกว่าปริญญาตรี	3.94	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ แตกต่างกับกับมัธยมหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกับกับแตกต่างกับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกับกับ แตกต่างกับกับสูงกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.19

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านบริการประชาชน

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$					
		ต่ำกว่ามัธยม	มัธยมหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.42	3.30	3.64	3.69	3.58
ต่ำกว่ามัธยม	3.42	-	.12	-.22*	-.27*	-.16
มัธยมหรือเทียบเท่า	3.30	-	-	.34*	.40*	-.28
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	3.64	-	-	-	-.05	.05
ปริญญาตรี	3.69	-	-	-	-	-.10
สูงกว่าปริญญาตรี	3.58	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านบริการประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ แตกต่างกับกับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า และปริญญาตรี

ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ แตกต่างกับกับแตกต่างกับกับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า และปริญญาตรี

ตารางที่ 4.20

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ย บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21

ระดับการศึกษา	X̄					
		ต่ำกว่ามัธยม	มัธยมหรือเทียบเท่า	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.16	2.99	3.42	3.49	3.05
ต่ำกว่ามัธยม	3.16	-	.17	-.25	-.32	.11
มัธยม หรือเทียบเท่า	2.99	-	-	.42*	.50*	-.05
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	3.42	-	-	-	-.07	.37
ปริญญาตรี	3.49	-	-	-	-	-.44
สูงกว่าปริญญาตรี	3.05	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือเทียบเท่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แตกต่างกันกับ แตกต่างกับกับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า และปริญญาตรี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน
ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตารางที่ 4.21

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่ อำเภอ
ไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	จำนวน (ความถี่)
1. ควรมีบทบาทในด้านการจัดการความขัดแย้งในชุมชน เป็นตัวกลางในการสร้าง ความสามัคคีในชุมชน ร่วมกับสมาชิกในชุมชนจัดทำกฎของชุมชน ส่งเสริม ให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น	34
2. ควรมีบทบาทในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังปัญหาเสพติด เข้ารับการฝึกอบรม เรื่องยาเสพติดและนำมาถ่ายทอดแก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยง สนับสนุนกิจกรรม และ อุปกรณ์กีฬาในการต่อต้านยาเสพติด	23
3. ควรมีบทบาทในด้านอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีสำคัญเป็นตัวแทน ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น วัด เทศบาล โรงเรียน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำองค์ความรู้ ไปต่อยอด เพื่อสร้างมูลค่าแก่ชุมชน	18
4. ควรมีบทบาทในด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน กลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ นำภูมิปัญญาที่โดดเด่นไปต่อยอดร่วมกับสถานศึกษาในจังหวัด สนับสนุน ให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	14

สรุปข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้ ควรมีบทบาทในด้านการจัดการความขัดแย้งในชุมชนเป็นตัวกลาง
ในการสร้างความสามัคคีในชุมชน ร่วมกับสมาชิกในชุมชนจัดทำกฎของชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชน
เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ควรมีบทบาทในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ยาเสพติดในชุมชน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังปัญหาเสพติด เข้ารับการฝึกอบรม
เรื่องยาเสพติดและนำมาถ่ายทอดแก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยง สนับสนุนกิจกรรม และอุปกรณ์กีฬาในการ
ต่อต้านยาเสพติด ควรมีบทบาทในด้านอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีสำคัญเป็นตัวแทน

ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น วัด เทศบาล โรงเรียน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าแก่ชุมชน ควรมีบทบาท ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชน ส่งเสริม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ นำภูมิปัญญาที่โดดเด่นไปต่อยอดร่วมกับสถานศึกษา ในจังหวัดสนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัย ได้ทำการสรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ การวิจัยตามลำดับ ไว้ดังต่อไปนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผลวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 394 คน จำแนก ได้ดังนี้
  - 1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 รองลงมา เป็นหญิง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8
  - 1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 18 - 30 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมา มีอายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 140 คน ร้อยละ 35.5 และอายุ 31 - 45 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3
  - 1.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยม จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 42.4 รองลงมา มีระดับการศึกษานุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 มัธยม หรือเทียบเท่า จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3
2. ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54, S.D. = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปกครองท้องที่ ($\bar{X} = 3.77, S.D. = 0.60$) รองลงมา ด้านการดูแลรักษาสิ่งสาธารณะประโยชน์ ($\bar{X} = 3.68, S.D. = 0.77$) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.62, S.D. = 0.62$) ด้านบริการประชาชน ($\bar{X} = 3.49, S.D. = 0.82$) ด้านการอำนวย

ความเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.78) และด้านความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 1.11)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่ต่างกัน ผลวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

สรุปข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้ ควรมีบทบาทในด้านการจัดการความขัดแย้งในชุมชนเป็นตัวกลางในการสร้างความสามัคคีในชุมชนร่วมกับสมาชิกในชุมชนจัดทำกฎของชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ควรมีบทบาทในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังปัญหาเสพติด เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องเสพติดและนำมาถ่ายทอดแก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยง สนับสนุนกิจกรรม และอุปกรณ์กีฬาในการต่อต้านเสพติด ควรมีบทบาทในด้านอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีสำคัญเป็นตัวแทนในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น วัด เทศบาล โรงเรียน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำองค์ความรู้ไปต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าแก่ชุมชน ควรมีบทบาทในด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ นำภูมิปัญญาที่โดดเด่นไปต่อยอดร่วมกับสถานศึกษาในจังหวัด สนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ไว้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัย พบว่า ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน มีบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยการมีจิตอาสาเป็นที่ตั้ง และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภินันท์ คำเจริญ (2559) ได้ทำการวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่อำเภออุทุมพร และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภออุทุมพร และอำเภอ ด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิชาติ เทพชมพู่ (2553) ได้ทำการวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สมมติฐานที่ 2 เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ผลวิจัยพบว่า

1. เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีเพศต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนเห็นว่าการกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความมุ่งมั่นเอาใจใส่ในชุมชน โดยมีการบูรณาการทำงานกับทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดี และปฏิบัติงานด้วยความวิริยะ อุตสาหะอย่างเต็มความสามารถ และให้บริการประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ อินทโชติ (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่องบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล

ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีอายุต่างกัน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในพื้นที่ได้รับบริการและการติดต่อประสานงานนโยบายที่ให้ประโยชน์กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกันไปตามช่วงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของของ สุพรรณิ เกสรินทร์ (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งในชุมชน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับบทบาทการแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ในภาพรวมคุณลักษณะด้านอายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อการแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งต่างกัน

3. เปรียบเทียบบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ และสนใจข่าวสารของราชการต่างกัน รวมทั้งมีความสนใจในบทบาทการปฏิบัติภารกิจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปราณี เกื้อธนารักษ์ (2553) ได้ทำการวิจัย เรื่องการรับรู้และความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณีอำเภอเมืองนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้และอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.3.1.1 ควรมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในชุมชน

5.3.1.2 ควรมีบทบาทในการบูรณาการกับส่วนราชการในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา
ยาเสพติด

5.3.1.3 ควรมีบทบาทในการดูแลสถานที่ และทรัพย์สินส่วนรวมของชุมชน

5.3.1.4 ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับระเบียบ ด้านกฎหมายเบื้องต้น
แก่ประชาชน

5.3.1.5 ควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการเข้ารับบริการจากภาครัฐ
ให้ตรงกับความต้องการ

5.3.1.6 ควรมีบทบาทในการก่อตั้งทีม และสร้างเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษายบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานสำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ :
    อาสาสมัครดินแดน กรมการปกครอง.
- กรมการปกครอง. (2551). *คู่มือการปฏิบัติงานของศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมอำเภอ*. กรุงเทพฯ :
    อาสาสมัครดินแดน.
- กรมการปกครอง. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ : ส่วนท้องถิ่น.
- กรมการปกครอง. (2556). *คู่มือการปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ : อาสาสมัครดินแดน.
- กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. (2542). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
    2457 และแก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2542)*. กรุงเทพฯ : อาสาสมัครดินแดน
- กฤษ เสริมพานิช. (2538). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ : การทำเรือ.
- เกษียร เตชะพีระ. (2541). *ธรรมรัฐ - ธรรมละ*. กรุงเทพฯ : พีเพิล.
- ขจร ขวัญพร้อม. (2556). *บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
    อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่*. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- คัมภีร์ ทองพูน. (2554). *บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน :
    กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต).
    นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- จารุพร เฟื่องสกุล. (2545). *ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความ
    เข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
    เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ :
    มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉลวย พ่วงพลับ. (2548). *บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณี อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัด
    สงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนะศักดิ์ ยวบูรณ์. (2543). *การปกครองที่ดี (Good Governance)*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2540). *การควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ชัชฎกร พรภาณุวิษณุ. (2540). *ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
    ในท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารการปกครองส่วนตำบล : กรณีศึกษา จังหวัดแพร่*.
    (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- เจียงแหลม สืบสมุท. (2553). *บทบาทปลัดอำเภอในการดำเนินงานตาม นโยบายอำนวยความสะดวกเป็น
ธรรมให้แก่ประชาชน กรณีศึกษา อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์.
- ดวงกมล หิบบทรัพย์. (2556). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ์. (2538). *ทฤษฎีองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวี เขจรกุล. (2547). *บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทองหล่อ เดชไทย. (2544). *ภาวะผู้นำ : เพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ = Leadership For Excellent
Quality Management*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ. (2562). *ข้อมูลทั่วไปอำเภอ ไทยเจริญ*. ยโสธร : ที่ทำการปกครอง
อำเภอไทยเจริญ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งชาติยุทธศาสตร์ห้าปีประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- ธีรวุฒิ โสภิญญกุล. (2532). *แบบผู้นำของผู้บริหารการศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี สหวิทยาลัยศรีอยุธยา.
(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นวลจันทร์ เพิ่มพูนรัตนกุล. (2540). *ความคาดหวังของผู้เรียนต่อโครงการยกระดับความรู้พื้นฐาน
สำหรับคนผู้ใหญ่บ้านและผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นายรัฐกร คลังสมบัติ. (2552). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา
ในชั้นพนักงานสอบสวน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิจ ไพรสมนต์. (2542). *การเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.
(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). *บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชน
ที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่น ใน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บวรศักดิ์ อูวรรณ โณ. (2546). *กฎหมายมหาชน เล่มที่ 1* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประวีร์ ศิริ. (2555). *บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติในการกำกับกิจการโทรคมนาคม (กสทช.)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ประสิทธิ์ อินทโชติ. (2554). *บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2542). *การปกครองท้องถิ่นของประเทศฟิลิปปินส์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ปราณี เกื้อธนารักษ์. (2554). *การรับรู้ และความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณี อำเภอเมืองนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2542). *ธรรมรัฐ - ธรรมราชา*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรี महाลาภ. (2538). *ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง*. สืบค้นจาก http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Expectancy_Theory.htm#ixzz1cLMKBx79.
- พิชญ์นิษฐา พรรณศิลป์, สัญญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2558). *บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2), 146 - 161.
- พิทยา เพชรรักษ์. (2541). *บทบาทของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัดในเขตการศึกษา 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พินิจ ลิขิตวัฒนกิจ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เพชรี महाลาภ. (2538). *ความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาระดับกลางที่มีต่อบทบาทการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาระดับล่าง ในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- กัญญา นาสิงขันธ์. (2550). *บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติหน้าที่จริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กฤษญา วัฒนรุ่ง. (2548). *หลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มงคล เทียนประเทืองชัย. (2557, กรกฎาคม - ธันวาคม). *แนวคิดเรื่องความยุติธรรมทางสังคม ในพุทธปรัชญาเถรวาท*. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 21(2), 165 - 192.
- มานิตย์ จุมปา. (2548). “สังคมและความประพฤติ” *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัฐพล เย็นใจมา และสุรพล สุขะพรหม. (2561, เมษายน - มิถุนายน). *ความขัดแย้งในสังคม : ทฤษฎีและแนวทางแก้ไข*. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 239.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์.
- วรากร สิทธิมาลัก. (2549) *การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน : ศึกษากรณี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิไลลักษณ์ ศรีบุศกร. (2555). *การรับรู้หลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเนินมะกอก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- วีระเดช สมวรรณ. (2539). *ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคโลกาภิวัตน์ / วีระเดช สมวรรณ*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2547). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- สมกิจ เสวกวัชร. (2546). *บทบาทพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน กรณีอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร*. รายงานการวิจัย. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมลักษณ์ เพชรช่วย. (2540). *ความคาดหวังในการเรียนการศึกษาสายสามัญ วิธีเรียนทางไกลของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สัญญา เคนาภูมิ. (2559, มกราคม - มิถุนายน.). กระบวนทัศน์ธรรมภิบาล : กรอบแนวคิดทางการบริหารการปกครอง. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 4(1), 217 - 248.
- สันติชัย คำสมาน. (2534). ความคาดหวังของศึกษาธิการอำเภอกับผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอกี้อยู่เกี่ยวกับการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักส่งเสริมงานตุลาการ, สำนักงานศาลยุติธรรม. (2559). *กฎหมายกับการไต่ถามข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- สำราญ เหลืองวิลาวัดย์. (2545). *ความคาดหวังและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของธุรกิจประกันภัย : ศึกษากรณี บริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริวรรณ อัสวกุล. (2528). *ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถในการทำงานที่กำหนดของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขเกษม ธรรมประกอบ. (2536). *ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกุฉีชัย จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะความเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ : เอ็มเปอร์เน็ท.
- สุธรรม ส่งศิริ. (2553). *ธรรมภิบาล*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org>.
- สุนทร กุญชร. (2545). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สุพรรณิ เกสรินทร์. (2558). *บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอำเภอกู่ทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (ปริญญาวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุภา สกกุล เงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สุภา สกุดเงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : กรณีศึกษา อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรพงษ์ รุ่งวารินทร์. (2555). *การพัฒนาภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สุรางค์ จันทร์เอม. (2529). *จิตวิทยาทั่วไป.* กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2552). *บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านท่ามกลางสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน.* *วารสารกำนันผู้ใหญ่บ้าน*, 62(3), 11 - 15.
- สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. (2558). *สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต.* สืบค้นจาก www.dopatrang.go.th/datacenter/doc_download/iadttopic1.doc.
- สุริย์ กาญจนวงศ์. (2541). *จิตวิทยาการมุ่งใจเพื่อการบริหาร : ความคิดพื้นฐาน และความต้องการพื้นฐานของมนุษย์.* ในเอกสารการสอนหมวดวิชา จิตวิทยาการบริหาร โครงการ Global Competence Project.
- โสภณ รัตนกร. (2526). *ความยุติธรรม.* ในเอกสารประกอบการศึกษาวิชานิติปรัชญา ชั้นปริญญาตรี ภาคสอง : *บทนำทางประวัติศาสตร์.* กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์.
- โสภณ สิทธิจันทร์. (2556). *บทบาทของฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ศึกษากรณี อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว.* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนุรักษ์ พูลศรี. (2561). *ในเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานศูนย์ดำรงธรรมในการขับเคลื่อนภารกิจตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561.* กรุงเทพฯ : ฟอรั่ ยู เทล โน โลยีส์ จำกัด.
- อภิชาติ เทพชมพู่, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และยุภาพร ยูภาศ. (2558, กรกฎาคม - ธันวาคม). *รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลของผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดร้อยเอ็ด.* *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 21(41), 110 - 129.
- อภิชาติ เทพชมพู่. (2553). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด.* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- อกินันท์ เพ็ญผ่อง. (2543). *สาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ฝ่ายปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการอำนวยความสะดวกธรรมชาติของประชาชนในคดีอาญา (สอบสวนร่วมกับตำรวจ)*. (ปริญญาวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อกินันท์ คำเจริญ. (2559). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน ในเขตพื้นที่ อำเภออุ้มทอง และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (ปริญญาวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อกินันท์ เพ็ญผ่อง. (2543). *สาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปกครอง. นครศรีธรรมราช : งานวิจัยหลักสูตรโรงเรียนนายอำเภอ รุ่นที่ 46*.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2558, 19 มิถุนายน). *ความยุติธรรม ความเป็นธรรม และอำนาจ*. กรุงเทพฯ : น. 12.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2541). *คนดีที่สังคมยังต้องการ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : แสงดาวการพิมพ์.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). *สังคมวิทยาประยุกต์*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อุทัยวรรณ มรรคประเสริฐ. (2543). *การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนสังกัด สำนักงาน ประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Clay, R. (1988). *Chambers English Dictionary*. Great Britain : Bunay Suffolk Ltd.
- Collins, C. (1995). *Collins English dictionary*. England : Harper Collins.
- Finn, D. (1921). *Corporate Oligarchy*. New York : Simon and Schuster.
- Ghiselli, E.E. (1971, October). Managerial Talent. *America Psychologist*, 16(10).
- Marshall, C. (1995). *Designing Qualitative Research*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA : Sage Publications, Inc.
- McClelland, D.C. (1965). *The Achieving Society*. Princeton, NJ : Van Nostrand.
- Trewatha, R.L. and Newport, G.M. (1982). *Management*. (3rd ed.). Texas : Amacon.
- Vroom, V.H. (1970). *Work and Motivation*. New York : John Willey and son.
- Webster, J.G. (1976). *Webster's New World Dictionary*. U.S.A. : Willium Collins and World Publishing.
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. New York : Harper and Row.
- Yukl, A.G. (2006). *Leadership in Organization*. UK : Prentice - Hall International.

Zeithaml, V.A., Parasuraman, A. and Berry, L.L. (1990). *Delivering service quality*.

New York : Free Press.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัด
ยโสธร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ เป็นงานวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา เรื่องบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน
ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

2. แบบสอบถาม จำแนกเนื้อหาได้ 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน
ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชน
ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

4. การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อใด ๆ ในทางลบต่อท่านจึงขอความกรุณา
ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริงของท่าน คำตอบของท่านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

พันจ่าเอกวัชรชัย สุทธิโท

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

1.1 ชาย

1.2 หญิง

2. อายุ

2.1 18 - 30 ปี

2.2 31 - 45 ปี

2.3 46 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

3.1 ต่ำกว่ามัธยม

3.2 มัธยม หรือเทียบเท่า

3.3 อนุปริญญา หรือเทียบเท่า

3.4 ปริญญาตรี

3.5 สูงกว่าปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 2 ระดับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. บทบาท ด้านการปกครองท้องที่					
1.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเป็นผู้นำ ในการปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้าน และชาวบ้านเคารพนับถือ					
1.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการสร้าง ความรักและความสามัคคีให้เกิดขึ้น ในหมู่บ้าน					
1.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กระทำตน เป็นตัวอย่างที่ดีของราษฎรในหมู่บ้าน					
1.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับฟังปัญหา แล้วแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน และความต้องการที่จำเป็นของราษฎร ในหมู่บ้านแล้วแก้ไขโดยทันที					
1.5 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำข้าราชการ ไปแจ้งแก่ราษฎรในหมู่บ้านทั้งใน การประชุม และประกาศหอกระจาย ข่าวเป็นประจำทุกเดือน					

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. บทบาท ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย					
2.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ป้องกัน และปราบปรามผู้กระทำความผิดตาม กฎหมาย และการก่อความไม่สงบ เรียบร้อยในพื้นที่โดยไม่เกรงกลัว ต่ออิทธิพลใด ๆ					
2.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านออกตรวจตรา ความสงบเรียบร้อย และรักษา ความปลอดภัยในหมู่บ้านอยู่ เป็นประจำ					
2.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการสืบสวน หาข่าว เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรม อันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคง หรือความสงบเรียบร้อย					
2.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมมือกับหน่วยงาน ราชการ และราษฎรในหมู่บ้าน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เสพติด ด้วยการสร้างพลังสังคม และพลังชุมชนเอาชนะยาเสพติด จนได้ผล					
2.5 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการกวาดล้าง ป้องกัน และป้องปราม การกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการพนัน บ่อนการพนันทุกชนิด โดยไม่เกรง กลัวอิทธิพลใด ๆ					

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. บทบาท ด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมสาธารณะประโยชน์					
3.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษา ที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชน ใช้ร่วมกันมิให้มีการบุกรุก					
3.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหากรณี มีการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ ที่ประชาชนใช้ร่วมกันด้วยความ เอาใจใส่ มิให้มีการบุกรุก					
3.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาแหล่งน้ำ เช่น หนองน้ำ ลำคลองสาธารณะ ประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ด้วยความเอาใจใส่ เพื่อป้องกันมิให้ มีการบุกรุก					
3.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลรักษาทรัพย์สิน เช่น ใต้ เดี้น แก้ว อาคารสถานที่ ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของ หมู่บ้านด้วยความเอาใจใส่					
3.5 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการประสาน ขอความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ในการหาแนวทางการป้องกัน การบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน					
4. บทบาทด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม					
4.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่รับเรื่อง ร้องเรียนร้องทุกข์ของราษฎร โดยเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ เร่งด่วน					

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหา เรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ หรือข้อพิพาท โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริง อย่างเป็นธรรม และเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง					
4.3 เมื่อเกิดความขัดแย้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก้ไขปัญหา โดยการเชิญคู่กรณี ที่มีข้อขัดแย้งมาไกล่เกลี่ยเพื่อหา ทางออกร่วมกันและยุติปัญหา ความขัดแย้งนั้น					
4.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่รับฟัง ปัญหาและให้คำปรึกษาในระเบียบ กฎหมายจนประชาชนเข้าใจและ นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง					
4.5 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แก้ไขปัญหา ความขัดแย้งโดยอาศัยคณะกรรมการ หมู่บ้าน หรือผู้นำที่เป็นที่เคารพนับถือ เป็นคณะทำงานในการแก้ไขปัญหา					
5. ด้านบริการประชาชน					
5.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ อำนวย ความรับแจ้งการเกิด การตาย ย้ายที่อยู่ การปลูกสร้างบ้านหรือรถถนน และ การออกเลขบ้านในฐานะนายทะเบียน ผู้รับแจ้ง					

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก กรณีราษฎรในหมู่บ้าน ต้องการให้รับรอง หรือเป็นพยาน กรณีทางหน่วยงานราชการให้มีการ รับรองต่าง ๆ					
5.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ราษฎร กรณีต้อง เข้าไปติดต่อราชการ					
5.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดตามปัญหา และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ของราษฎรในหมู่บ้าน					
5.5 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการข้อมูล ข่าวสารที่จำเป็นแก่ราษฎร					
6. บทบาทด้านการเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21					
6.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรอบรู้ เท่าทันข้อมูลข่าวสารรอบด้าน และสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่ง ในการปฏิบัติงานได้					
6.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการนำเทคโนโลยี ที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงานจนเป็นผลสำเร็จ					
6.3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กล้าที่จะตัดสินใจ ทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ แก่ส่วนรวม					

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น ของประชาชนในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6.4 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล โดยอาศัยหลักคิด เทคนิค วิธีการที่ทันสมัย พร้อมทั้ง หาเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ ในการทำงาน					
6.5 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการสร้างทีมงาน สร้างเครือข่าย เพื่อให้การบริหารงาน สำเร็จลุล่วงได้อย่างรวดเร็วและ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่หมู่บ้าน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตท้องที่
อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ข.1

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
1	+1	+1	+1	3	1
2	+1	+1	+1	3	1
3	+1	+1	+1	3	1
4	+1	+1	+1	3	1
5	+1	+1	+1	3	1
6	+1	+1	+1	3	1
7	+1	+1	+1	3	1
8	+1	+1	+1	3	1
9	+1	+1	+1	3	1
10	+1	+1	+1	3	1
11	+1	+1	+1	3	1
12	+1	+1	+1	3	1
13	+1	+1	+1	3	1
14	+1	+1	+1	3	1
15	+1	+1	+1	3	1
16	+1	+1	+1	3	1
17	+1	+1	+1	3	1
18	+1	+1	+1	3	1
19	+1	+1	+1	3	1
20	+1	+1	+1	3	1
21	+1	+1	+1	3	1
22	+1	+1	+1	3	1
23	+1	+1	+1	3	1
24	+1	+1	+1	3	1
25	+1	+1	+1	3	1

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่1	คนที่2	คนที่3		
26	+1	+1	+1	3	1
27	+1	+1	+1	3	1
28	+1	+1	+1	3	1
29	+1	+1	+1	3	1
30	+1	+1	+1	3	1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ค.1

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

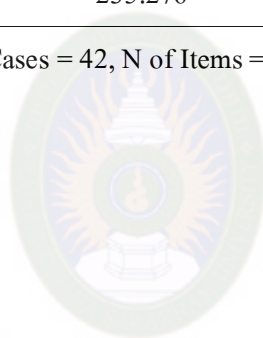
Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1	92.48	240.974	.583	0.943
2	92.30	252.062	.325	0.921
3	92.30	249.703	.378	0.912
4	92.30	254.933	.259	0.967
5	92.43	235.276	.746	0.923
6	92.15	249.772	.355	0.943
7	92.58	242.251	.459	0.934
8	92.65	241.669	.535	0.967
9	92.63	239.574	.568	0.923
10	92.55	241.126	.493	0.923
11	92.20	248.779	.372	0.912
12	92.05	246.254	.438	0.956
13	92.93	239.917	.592	0.945
14	92.18	248.199	.431	0.923
15	92.48	240.974	.583	0.943
16	92.20	246.985	.467	0.987
17	92.20	244.626	.514	0.923
18	91.95	245.177	.534	0.923
19	92.43	235.276	.746	0.954
20	92.48	240.974	.583	0.924
21	92.30	252.062	.325	0.923
22	92.30	249.703	.378	0.987
23	92.30	254.933	.259	0.956

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
24	92.43	235.276	.746	0.943
25	92.65	248.849	.303	0.987
26	92.48	240.974	.583	0.923
27	92.30	252.062	.325	0.923
28	92.30	249.703	.378	0.967
29	92.30	254.933	.259	0.943
30	92.43	235.276	.746	0.987

Reliability Coefficients, N of Cases = 42, N of Items = 30, Alpha = .941

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ รศรป. ว ๐๐๗๖/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน คร.สนุก สิงห์มาตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย พันจ่าเอกวิชชชัย สุทธิ รหัสประจำตัว ๖๐๔๒๒๖๐๔๐๖๐๔ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "บทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในศตวรรษที่ ๒๑ ในเขตพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร" เพื่อให้
การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆระบุ _____

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๐๗๖/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมฆไธสง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันจ่าเอกวิชชชัย สุทธิโท รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๖๒๐๔๐๒๐๘ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "บทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในศตวรรษที่ ๒๑ ในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร" เพื่อให้
การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โกศลกิตติยัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๓๑๘ ตั๋ว ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๐๗๖/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน อาจารย์ สุวิมล สมไชย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พันจ่าเอกวิชชชัย สุทธิโร รหัสประจำตัว ๖๐๘๒๖๒๐๙๐๒๐๘ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง "บทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในศตวรรษที่ ๒๑ ในเขตท้องที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร" เพื่อให้
การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ _____

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ โภคภักดีอัมพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

วัชรชัย สุทธิโท, ยูภาพร ยูภาส และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็น
ของประชาชน ในเขตท้องที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ
และนานาชาติ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ NEUNIC 2019 North Eastern University
ครั้งที่ 6, ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ พันจ่าเอกวัชรชัย สุทโท
วันเกิด 14 เมษายน 2526
สถานที่เกิด เลขที่ 3 หมู่ 1 ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 3 หมู่ 1 ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
สถานที่ทำงาน ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
ตำแหน่ง ปลัดอำเภอ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549 รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.)
สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2562 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY